

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Institutt for samfunnsvitenskap

Adopsjon, assimilering og menneskehandel av barn fra utlandet

En kvalitativ organisasjonsteoretisk studie av Norges adopsjonspolitikk

—

Zebib Bredeesen

Masteroppgave i organisasjon og ledelse for offentlig sektor – erfaringsbasert, mai 2023.

Innholdsfortegnelse

Kapitel 1: Innledning	1
1.1 Oppgavens tema og relevans	1
1.2 Oppgavens problemstilling.....	3
1.3 Oppgavens teori og metode	3
1.4 Oppgavens disposisjon	4
Kapitel 2: Bakgrunnsinformasjon	6
2.1 Utenlandsadopsjon i en historisk og global kontekst	7
2.2 Norsk adopsjonspolitikk.....	9
2.3 Sentrale adopsjonsaktører.....	13
2.4 Oppsummering	16
Kapitel 3: Teori.....	18
3.1 Organisasjonsperspektivene til Scott & Davis (2007).....	18
3.2 Det rasjonelle perspektivet	18
3.3 Det naturlige perspektivet.....	20
3.4 Det åpne perspektivet	21
3.5 Oppsummering	23
Kapitel 4: Metode	25
4.1 Oppgavens forskningsdesign.....	25
4.2 Oppgavens datamateriale.....	26
4.3 Oppgavens metodekvalitet	29
4.4 Oppgavens etiske forskningsspørsmål.....	31
4.5 Oppsummering	31
Kapitel 5: Analyse	33
5.1 Formålet med utenlandsadopsjon i lys av det rasjonelle perspektivet.....	33
5.2 Formålet med utenlandsadopsjon i lys av det naturlige perspektivet.....	38
5.3 Formålet med utenlandsadopsjon i lys av det åpneperspektivet.....	43

Kapitel 6: Konklusjon	47
6.1 Oppsummering av hovedfunn	47
6.2 Videre forskning	48
Litteraturliste	50

Sammendrag

Ved å bruke det rasjonelle, naturlige og åpne organisasjonsperspektivene til Scott og Davis (2014) har jeg forsket på utenlandsadopsjon i Norge. I masteravhandlingen er tidsperioden avgrenset til å gjelde årene fra 2007 til og med 2023. Fokuset har primært vært å undersøke hvordan utenlandsadopsjon fungerer i Norge og å forklare årsakene til vedvarende adopsjon av barn fra utlandet til Norge. Problemstillingen som besvares i avhandlingen er:

Hvilke formål og årsaker fremheves har størst betydning for at det fortsatt adopteres barn fra utlandet til Norge, og hvordan kan dette forstås i lys av et rasjonelt, naturlig og åpent organisasjonsperspektiv?

Resultatene viser at formålet med utenlandsadopsjon er å sikre barnets beste, men den kulturelle og etniske identiteten til utenlandsadopterte blir ikke tilstrekkelig anerkjent. Utenlandsadopsjon opprettholdes som en legitim form for familiedannelse på grunn av manglende anerkjennelse. Forskningen reflekterer også over egne valg og anbefaler videre forskning om juridiske implikasjoner knyttet til dannelsen av "nye" identiteter og mottakerstatens ansvar. Avhandlingen bidrar til å utvide kunnskapen om utenlandsadopsjon og peker på behovet for ytterligere studier på området.

Forord

Denne oppgaven skrevet for å hedre alle barn, ungdom og voksne som er adoptert til Norge fra utlandet. Den vil også hedre de adopterte barn- og ungdommene og Benjamin Labaran Hermansen, Johanne Zhangjia Ihle-Hansen og Arve Benheim Karlsen som vi så trist har mistet.

Jeg ønsker å rette en særlig stor takk til Priyangika Samanthie, som gjennom en årelang kamp har synliggjort de dystre, ufortalte og fullstendig uakseptable historien om utenlandsadopsjoner i Norge. Hun har en personlig også vært en viktig inspirator og motivator, som har kjempet for rettighetene for alle utenlandsadopterte i Norge.

Jeg ønsker også å takke alle andre som gjennom sitt arbeid har vært en viktig del av å få adoptertes egne historier frem i samfunnsdebatten.

Jeg vil også takke Maria Bakke Havstein og min familie som har støttet meg gjennom dette prosjektet.

Jeg vil også gi en spesial takk til min lillebror Johannes Tariku Bredesen, for oppmuntring og gode råd i løpet av masterskrivingen.

Tromsø, 15. Mai 2023

Zebib Bredesen

Totalt antall ord i kjerneantall: 15 503

Kapitel 1: Innledning

1.1 Oppgavens tema og relevans

Temaet for denne mastergradsoppgaven er en kvalitativ organisasjonsteoretisk studie av praksis og politikk ved utenlandsadopsjon i Norge. I 1970 begynte norske foreldre å adoptere barn fra utlandet, og det er i dag over 20 000 utenlandsadopterte i Norge (Lødrup, Asland og Kjærheim 2022). Utenlandsadopsjon har historisk sett vært framstilt som en humanitær redning av foreldreløse barn, basert på prinsippet om at «*adopsjon er til barnets beste*». I nyere tid har derimot denne dominante framstillingen blitt utfordret (McKee 2013). Det har blitt avdekket en rekke ulovligheter knyttet til menneskehandel, kidnapping av barn og falske dokumenter. Dette har ført til at flere land, blant annet Sverige og Danmark, har satt i gang med gransking av adopsjoner fra utlandet (Espeland og Korsnes 2022).

I Norge har den politiske prosessen for å få en ekstern gransking derimot vært mer utfordrende. I november 2022 informerte barne- og familieminister Kjersti Toppe (Sp) at hun hadde bedt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (heretter Bufdir) om å gjennomføre en intern gransking. At granskningen skulle være intern, og utelate gransking av enkeltsaker mottok sterk kritikk (Edwardsen og Hestnes 2022). Denne kritikken fra adoptertes organisasjoner økte særlig etter VG avslørte ulike historier om ulovlige adopsjoner til Norge. Dette førte til at Barne- og familieministeren i januar 2023 til slutt informerte om at det også i Norge skal settes ned et eksternt utvalg, som skal undersøke utenlandsadopsjoner Norge (Lohne m.fl. 2023). Med utgangspunkt i dette har jeg valgt å undersøke de strukturelle, kulturelle og økonomiske faktorene som har betydning for hvorfor det på tross av en rekke kontroverser, skandaler og brudd på menneskerettigheter fortsettes å adoptere barn fra utlandet til Norge.

Tidligere forskning

I Norge har forskning på utenlandsadopsjon i hovedsak handlet om hvordan adopterte skiller seg fra majoritetsbefolkningen innenfor følgende tre områder; 1) kognitiv utvikling (intelligens, språkutvikling, skoleprestasjoner og lærevansker), 2) psykisk helse og 3) kontakt med hjelpetjenester (NIBR 2021:15). En av svakhetene med dette fokuset er at de politiske, kulturelle og etiske aspektene ikke har vært en sentral del av forskningen (NOU 2009:21). Den store graden av etnisk og kulturelle homogenitet i Norden sammenlignet med de andre mottakerlandene som har en mer flerkulturell befolkning er ifølge Christensen (2016) årsaken til at det også burde vær en større del av forskningsfeltet i Norden (Christensen 2016).

Forskningsbidragene i en nordisk kontekst, har likevel i de seinere årene utviklet seg kraftig fremover og inkludert postkoloniale perspektiver. Disse perspektivene handler om å synliggjøre og problematisere hvordan verdensbildet som ble skapt under kolonitiden av europeere om europeere i kontrast til «de andre» mennesker og land i verden. Utenlandsadopsjoner blir i dette perspektivet betegnet som en strukturell form for rasisme, basert på et usymmetrisk maktforhold av adopsjoner fra det globale sør til det globale nord. Den svenske forskeren Tobias Hübinette og den danske forskeren Lene Myon, har vært særlig sentrale i å utvide forskningsdiskursen rundt adopsjon i Norden.

Den norske forskningsdiskursen og samfunnsdebatten har også blitt bedre i de siste årene, hvor utenlandsadopterte selv har bidratt til å skape en mer omfattende kritisk forståelse av utenlandsadopsjon. I 2020 skrev blant annet Kjersti Binh Hegna en mastergradsoppgave som het «*Et fotoprojekt om å være adoptert og om det å se seg selv i sitt eget barn*» og Sølvi Helen Hauge skrev i 2021 også en mastergradsoppgave, som het «*Menneskerettighets-undervisning med utgangs-punkt i transnasjonal-adopsjon som fenomen*». I tillegg til disse forskningsprosjektene, har også Priyangika Samanthie Kraggerud vært en av de mest sentrale adopsjonskritikerne som har presset samfunnsdebatten betraktelig om utenlandsadopsjon fremover, og i et mer globalt perspektiv. I 2021 publisert også Norsk institutt for by- og regionforskning (heretter NIBR) den første forskningsrapporten som handlet om utenlandsadoptertes erfaringer med rasisme og diskriminering i Norge. Tidligere forskning på rasisme og diskriminering har nemlig ikke inkludert utenlandsadopterte, og de blir derfor ofte beskrevet som en usynlig minoritetsgruppe.

I andre deler av verden som USA og England har forskningen på adopsjon fokusert særlig på de politiske og etiske dilemmaene ved «transracial adoptions», som er nasjonale adopsjoner av barn med minoritetsbakgrunn. Selv om dette generelt sett ikke forekommer i Norge, så er dette dilemmaet også gjeldende for utenlandsadopsjoner, hvor adoptivbarn har en annen kulturell og etnisk bakgrunn enn deres norsk adoptivfamiliene (FHI 2013:8). Adopsjonsforskere i Amerika har også i de siste tiårene gitt ut bøker som kritisk analyserer transnasjonal adopsjon som kjøp og salg av stjalne barn, drevet av økonomiske motiv, og ikke prinsippene om barnets beste (Haugen 2021). Den norske, nordiske og internasjonale forskningen om utenlandsadopsjoner, kan derfor beskrives som et forskningsfelt som i langt større grad enn noen gang tidligere er kritisk til hvordan det fungerer og hvorfor det eksisterer. Denne oppgaven vil være en forlengelse og bidrag i å utvide dette forskningsfeltet.

Valg av utenlandsadopsjon som forskningstema er et resultat av min personlig erfaring som utenlandsadoptert, profesjonelle erfaring fra offentlig sektor på både et kommunalt og fylkeskommunalt nivå, samt min faglig interesse i organisasjonsteoriens evne til å forklare hvordan komplekse organisasjoner fungerer som helhet. I tillegg mener jeg at denne mastergradsoppgaven vil være av stor samfunnsmessig betydning, og et viktig faglig bidrag til å utvide forskningsfeltets forståelse av utenlandsadopsjon fra ståstedet til en som selv er adoptert. Jeg ønsker også at den bidrar med å belyse ofrene av utenlandsadopsjon i opprinnelseslandene, som ofte ikke blir anerkjent som viktige nok til at også deres stemmer og rettigheter blir ivaretatt.

1.2 Oppgavens problemstilling

Hovedfokuset i denne oppgaven er å forstå de strukturelle, politiske, kulturelle, etiske og økonomiske aspektene ved utenlandsadopsjon, både fra et globalt og nasjonalt ståsted. Med utgangspunkt i dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Problemstilling:

Hvilke formål og årsaker har størst betydning for at det fortsatt adopteres barn fra utenlandet til Norge, og hvordan kan dette forstås i lys av et rasjonelt, naturlig og åpent organisasjonsperspektiv?

For å svare på dette blir det også viktig å undersøke de forskjellige forklaringsfaktorene på ulike nivå; organisatorisk, politisk og systematisk. Selv om utenlandsadopsjon er en prosess som foregår på myndighetsnivå, er det mange andre som også er involvert i prosessen, både før og etter at selve adopsjon er gjennomført. Det vil derfor også være viktig å undersøke hvordan de ulike aktørene opererer i relasjon til hverandre.

1.3 Oppgavens teori og metode

For å drøfte problemstillingen skal jeg i hovedsak bruke de tre organisasjonsperspektivene til Scott & Davis som er; det rasjonelle, det naturlige, og det åpne organisasjonsperspektivet (Scott & Davis 2007). Jeg har videre valgt å bruke en kvalitativ fremgangsmåte for å samle inn datamaterialet og skal derfor gjøre en dokumentanalyse av offentlige dokumenter og tidligere forskning.

Det rasjonelle perspektivet ser på en organisasjon som et instrument designet for å nå spesifiserte mål til å oppnå noe spesifikt, og er i tillegg til den formelle strukturen som i dette perspektivet vil være forklaringsfaktoren av størst betydning for å forstå utenlandsadopsjon (Scott & Davis 2007).

Det naturlige perspektivet fokuserer på organisasjonens uformelle struktur, og mål oppfattes derfor som mer komplisert, og de vil i dette perspektivet være forklaringsfaktoren av størst betydning for å forstå utenlandsadopsjon (Scott & Davis 2007).

Det åpne perspektivet fokuserer på omgivelsene og det gjensidige avhengighetsforholdet mellom organisasjoner og deres omgivelser, og de vil i dette perspektivet være forklaringsfaktoren av størst betydning for å forstå utenlandsadopsjon (Scott & Davis 2007).

Datamaterialet til denne oppgaven består av offentlige dokumenter og forskningsdokumenter som er skrevet om utenlandsadopsjon, og vil bli benyttet for å belyse oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

1.4 Oppgavens disposisjon

Oppgaven er delt i seks kapitler bestående av en innledning, bakgrunnsinformasjon, teori, metode, analyse og til slutt en konklusjon.

I dette innledende kapittel har jeg presentert temaet for oppgaven, problemstillingen som skal belyses, samt valg av teori og metode som problemstillingen drøftes ut fra.

De gjenstående kapitlene er som følger:

I kapittel 2, bakgrunnsinformasjon vil jeg redegjøre for de mest sentrale begrepene, aktørene og utenlandsadopsjon i en historisk og global kontekst. I dette kapitlet vil jeg også redegjøre for de nasjonale og internasjonale lovverkene som regulerer adopsjonsprosessen.

I kapittel 3, teori skal jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket som problemstillingen drøftes ut fra, og basert på organisasjonsperspektivene angi noen teoretiske antagelser om empiriske funn som vil bli avdekket senere i analysekapitlet.

I kapitel 4, metode vil jeg beskrive og drøfte valg av dokumentanalyse som forskningsmetode. Deretter vil det jeg vurdere validiteten, reliabiliteten og overførbarheten ved oppgaven.

I kapitel 5, analyse som er oppgavens hoveddel, vil jeg fremheve ulike sider av utenlandsadopsjon, basert på de teoriene vektlegger som de viktigste forklaringsfaktorene til å belyse oppgavens problemstilling. I hvert av underkapitlene vil hovedfunnene oppsummeres.

I kapitel 6, konklusjon som er oppgavens siste kapittel, vil jeg oppsummere oppgavens hovedfunn, samt de refleksjoner jeg hadde angående muligheter for videre forskning.

Kapitel 2: Bakgrunnsinformasjon

Kapitlet om bakgrunnsinformasjon vil gi en kort redegjørelse for hva som er de mest sentrale begrepene, og adopsjonsaktørene som vil bli referert til senere i oppgaven. Videre vil det bli en kort innføring i hvilke nasjonale og internasjonale rettskilder som gjør seg gjeldende i en adopsjonsprosess. Endelig vil det også gis en kort historisk og global kontekst for hvorfor utenlandsadopsjon eksisterer og fungerer slik den er i dag. Selv om mye av det som vil bli presentert i dette kapitlet kunne vært drøftet nærmere, vil hovedfokuset likevel være på å redegjøre for begrepene og aktørene slik de blir redegjort for i litteraturen, og så vil selve drøfting av hvordan dette kan forstås heller foregå i analysekapitlet.

Sentrale betegnelser

Før jeg presenterer bakgrunnsinformasjon, er det først nødvendig å kort redegjøre for de mest sentrale betegnelse som også vil bli brukt senere i oppgaven. Adopsjon blir ifølge Lødrup, Asland og Kjærheim (2022, s. 1) definert som «*det å ta til seg en person som sitt eget barn.*» (Lødrup, Asland og Kjærheim 2022, s.1). Adopsjon handler, forenklet om at når en person blir adoptert, så får denne personen nye foreldre og foreldre får et barn. Som følge av dette har alle adopterte to sett av foreldre/familier, de som har født dem, og blir betegnet som de biologiske foreldrene, og de som har adoptert barnet, blir betegnet som adoptivforeldrene. De ulike stegene adoptivforeldre må gjennom for å adoptere et barn, kalles for adopsjonsprosessen og vil bli beskrevet senere i oppgaven (NIBIR 2021:15).

Innenfor adopsjon er det hovedsakelig to typer mellom nasjonale og utenlandsadopsjoner. De nasjonale er de adopsjonstypene som foretas innad i et land, og omfatter tvangsadopsjoner, fosterbarnsadopsjon med samtykke fra biologiske foreldre, adopsjoner av tidligere fosterbarnsadopsjon og stebarnsadopsjon. Utenlandsadopsjon handler derimot om adopsjon av barn som er bosatt i utlandet. Selv om utenlandsadopsjon i hovedsak formidles gjennom adopsjonsbyrå, så kan det likevel også foregå utenom organisasjon, og da betegnes det som en privat adopsjon. I Norge er dette derimot forbudt, og denne oppgaven vil i hovedsak derfor fokusere på de som er formidlet via godkjente adopsjonsorganisasjoner (FHI 2013:8). Videre skilles det også mellom det som kalles for opprinnelsesland eller avsenderland og refererer til det fødelandet de utenlandsadopterte er fra, og mottakerstat/mottakerland er det landet utenlandsadopterte er adoptert til. Da Norge kun er mottaker og ikke avsender av barn for utenlandsadopsjon, vil Norge følgelig kun bli referert til som et mottakerland (NIBIR 2021:15).

2.1 Utenlandsadopsjon i en historisk og global kontekst

Selv om denne oppgaven handler om utenlandsadopsjon i Norge, er det viktig å også ha kjennskap til hvordan adopsjon har fungert i andre tidsperioder og deler av verden. Dette underkapitlet vil derfor kort redegjøre for adopsjon i en historisk og global kontekst, slik at vi senere kan forstå hvordan dette har hatt innvirkning på hvordan det fungerer i Norge. Adopsjon er en praksis med lange tradisjoner, og den eldste kjente skriftlige kilden om adopsjon kan knyttes helt tilbake til Babylon 1700 f.kr (Hognestad og Steenberg 2000). Mitt hovedfokus er derimot på tidsperioden da utenlandsadopsjon utvikles til å bli en mer organisert og systematisert virksomhet.

I doktorgradsavhandlingen til Kimberly Devon McKee (2013), beskriver hun utenlandsadopsjon som en profitabel industri, og bruker følgende betegnelse: «*The transnational adoption industrial complex*» (heretter TAIC) (McKee 2013). Dette kan på norsk kan oversettes til det transnasjonale adopsjonsindustrielle komplekset, og handler om utenlandsadopsjon som en ny-kolonial industri som kommodifiserer salg av barn. Opprinnelsen av utenlandsadopsjon og framveksten av TAIC kan ifølge McKee (2013) spores tilbake til det amerikanske militærindustrielle kompleksets involvering i Sør-Korea (heretter Korea) under og etter Koreakrigen i 1950-1953, som tilrettela for at over 200 000 Sør-koreanske barn ble adoptert til vesten. Det militærindustrielle komplekset er et begrep som ble først brukt av den amerikanske presidenten Dwight D. Eisenhower for å beskrive fremveksten av den amerikanske forsvarsindustrien under den kalde krigen. Den økte frykten for kommunisme førte også til at det militærindustrielle komplekset ble innviklet i alle aspekter av det amerikanske liv innenriks. Dette hadde særlig innvirkning på deres utenrikspolitikk, og førte til at en massiv mengde amerikanske soldater ble stasjonert i Korea under krigen i landet.

Seksuelle relasjoner mellom de stasjonerte amerikanske soldatene og koreanske kvinner, førte til at det ble født barn av koreansk og amerikansk opphav. På grunn av stigmatiserende forestillinger om disse mødrene som prostituerte, var mange av de første barn som ble sendt fra Korea til USA for adopsjon, barn med koreansk og amerikansk opphav (McKee 2013). Korea er i dag det landet i verden som har adoptert flest barn til utlandet, og har som avsenderland i over 60 år også verdens lengste operative utenlands adopsjonsprogram. To tredjedeler av disse koreanske barn er blitt sendt til USA, som også er det største mottakerlandet av utenlandsadopterte i hele verden.

For McKee (2013) er Koreas kallenavn som «The Cadillac of adoptions» et passende navn som beskriver den strømlinjeformede og metodiske tilnærmingen knyttet til deres adopsjonsprogram som vokste fram under Koreakrigen. Denne strømlinjeformede tilnærmingen som ble brukt i den internasjonale adopsjonsprosessen mellom Korea og USA, har videre fungert som et eksempel for at andre avsender og mottakerland har laget egne prosedyrer for utenlandsadopsjon. Adopsjonsprogrammet til Korea har ifølge McKee (2013) vært en vellykket mal for at de andre avsender- og mottakerlandene har kunnet utarbeide egne prosedyrer og rutiner for å gjennomføre utenlandsadopsjoner.

I klassekampartikkelen til Malin Schmidt (2014) som heter «Adopsjonens tid er forbi», påpeker hun at selv om Sør-Korea er landet der utenlandsadopsjon ble industrialisert og systematisert, så var det likevel på den tiden ikke drevet av private interesser. Da utenlandsadopsjon startet var det med misjonærvirksomhet og prisen for å adoptere inkluderte kun de reelle utgiftene. I dag er prisen for å adoptere et koreansk barn derimot oppimot en kvart million og det antydes at adopsjonssystemet har utviklet seg til å bli en stor inntektskilde for fødelandet (Schmidt 2014). Hovedpoenget med å vise til McKee (2013) og Schmidt (2014), er å tydeliggjøre at mye av dagens praksis kan knyttes til Korea-krigen, likevel er det aspekter ved dagens praksis som har utviklet seg over tid. Disse vil bli drøftet senere i oppgaven. De videre utviklingstrendene innenfor utenlandsadopsjon vil bli beskrevet i neste kapittel, men da i en norsk kontekst. Dette vil likevel være relevant for å forstå hvordan adopsjon har endret seg frem til i dag.

Utfordringer og skandaler

Nå som utenlandsadopsjon har blitt beskrevet i en historisk og global kontekst, er det nødvendig å anerkjenne de utfordringene og skandalene som over tid også har blitt enn mer sentral del av den globale debatten om utenlandsadopsjon. Da de strukturelle, kulturelle, etiske og økonomiske aspektene ved utenlandsadopsjon vil bli nærmere drøftet i analysen, vil jeg her kun kort presentere bare noen av de offentlige skandalene om utenlandsadopsjon fra det siste tiåret som har preget mediebildet. I 2013 var det en adopsjonsskandale i Spania, om 19 personer som var mistenkt for å ha solgt 28 marokkanske babyer til spanske familier mellom 1977 og 1985. Avsløringene av «baby-fabrikken» nær Lagos i Nigeria, førte til at Danmark i 2014 stoppet alle adopsjoner fra Nigeria. I 2014 opprettet myndighetene i Chile et DNA-register for å granske ulovlige adopsjoner under regimet til Augusto Pinochet, hvor det ble hevdet at barn på 1970- og 80 tallet ble erklært dødfødte på sykehuset for så å bli adoptert bort (NRK Adopsjon 2023).

I 2015 ble åtte personer pågrepet av Mexicanske myndigheter, med mistanke om å ha betalt tusenvis av dollar for å adoptere barn under et ulovlig system. I 2013 ble elleve personer pågrepet i India, basert på mistanken om at de hadde lurt enslige kvinner som kom for å ta abort, til å føde, for så å selge sitt nyfødte barn, som deretter ble smuglet til et adopsjonsbyrå som solgte dem videre. I 2017 ble det publisert en artikkel om at tusenvis av spedbarn fra Sri Lanka skal ha blitt solgt til adopsjon i Europa med falske dokumenter på 1980-tallet. I 2018 informerte BBC om at Etiopia ikke lenger ville tillate adopsjon til utlandet, for å sikre adopterte mot overgrep og omsorgssvikt i utlandet. I 2022 ba 53 adopterte som ble sendt fra Sør-Korea til Danmark fra 1970-tallet til begynnelsen på 1990-tallet, Sør-Korea om å granske omstendighetene rundt deres adopsjoner, fordi de mente at adopsjonsselskapene systematisk forfalsket og dekket over barnas egentlige opprinnelse og bakgrunn (NRK Adopsjon 2023).

I 2022 informerte FN om at de har fått troverdige anklagelser om at russiske myndigheter hadde innført en forenklet prosedyre for å gi ukrainske barn uten omsorgspersoner til russiske familier. På den ene siden er poenget med denne redegjørelsen og poengtere at de nåværende skandalehistoriene om utenlandsadopsjon i Norge, ikke er et nytt fenomen. Det tegner heller et bilde av at slike hendelser og kontroverser, foregår på tvers av landegrenser og på tross av internasjonale regelverk som skal sikre at utenlandsadopsjon foregår på etisk forsvarlige måter. På den andre siden er dette også et viktig verktøy for å fremheve betydningen av å forstå utenlandsadopsjon ikke bare i et nasjonalt, men også et globalt perspektiv, og særlig i forbindelse med bruken av utenlandsadopsjon som en løsning ved krig eller katastrofer. Hvor en families (midlertidige) utfordrende livssituasjon, er en annens families (permanente) glede (NRK Adopsjon 2023).

2.2 Norsk adopsjonspolitik

I dette underkapitlet om Norsk adopsjonspolitik skal jeg først redegjøre for det norske lovverket og de internasjonale konvensjonene som regulerer og styrer prosessen ved utenlandsadopsjon i Norge. I tillegg vil jeg også beskrive hvordan adopsjon har utviklet seg over tid i Norge. Selv om årsaker til adopsjon også har endret seg over tid, har jeg valgt å ikke redegjøre for det nærmere. Etersom begrunnelsene ikke vil ha noe særlig betydning for oppgavens hovedfokus, som nemlig er å undersøke hva utenlandsadopsjon er og hvordan det fungerer fra et organisatorisk, og ikke personlig perspektiv.

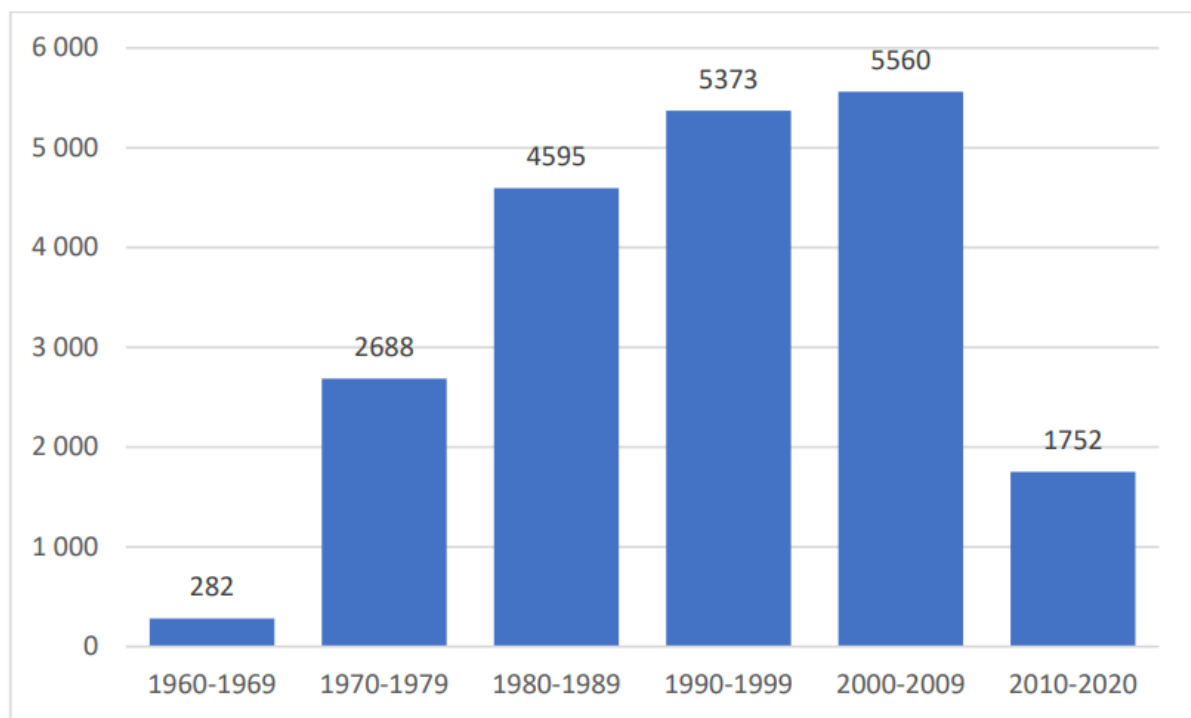
Adopsjon av et barn fra utlandet må være i overensstemmelse med nasjonal lovgivning for begge partene i saken. I norsk rett er det adopsjonsloven (lov om adopsjon 16.06.2017 nr. 48), som regulerer rettigheter og plikter knyttet til adopsjon. I barnets opprinnelsesland vil det være deres nasjonale lovgivning som vil gjøre seg gjeldende. Adopsjonsloven av 1917 var Norges første lov om adopsjon, og har siden vært endret en rekke ganger. Adopsjon i Norge foregikk fram til midten av 1960-tallet kun nasjonalt, men som følge av nye prevensjonsmidler og bedre sosiale og økonomiske forhold for ugifte mødre gikk antall barn tilgjengelig for adopsjon kraftig ned (Horn 2017). På slutten av 1960-tallet derimot startet utenlandsadopsjon i Norge, og de første adoptivbarna kom fra Sør-Korea og Sør-Vietnam. Frem til begynnelsen av 1970-tallet foregikk disse på individuell basis, ved at misjonærer og diplomater som jobbet i utlandet adopterte barn som de ble spesielt knyttet til på deres reiser (FHI 2013:8).

Adopsjonsloven fra 1986 som avløste adopsjonsloven fra 1917 klargjorde rettstilstanden på en rekke punkter og tok på sikte å fjerne forskjellsbehandling mellom adoptivbarn og andre barn. Det ble derimot ikke gjort noen samlet gjennomgang av adopsjonsloven eller revisjon av adopsjonsfeltet. I 1976 kom det skrevet en utredning om adopsjon som het NOU 1976:55 som heter «*Adopsjon og adopsjonsformidling*». Særskilt regulering av adopsjonsformidling fra utlandet skjer likevel først gjennom endringer i adopsjonsloven i 1999. I verdenssammenheng har Norge hvert år fra 1998 til 2007 ligget på topp når det gjelder antall internasjonale adopsjoner målt i forhold til befolkningstall, og på den tiden ble det adoptert rundt 600 barn fra utlandet (NOU 2014:9). I NOU 2009:21 «*Adopsjons – til barnets beste*» foretok Hove-utvalget en gjennomgang av adopsjonspolitikken og satte adopsjon inn i en bred faglig og samfunnsmessig sammenheng. Prinsippet om barnets beste er ifølge NOU (2009:21) det som skal være styrende på adopsjonsområdet. Utvalget sluttet seg fullt og helt til dette, og fremhevet at utenlandsadopsjon er klart ønskelig NOU (2009:21).

I NOU 2014:9 «*Ny adopsjonslov*» legger adopsjonsutvalget frem endringer som skal gjøre lovgivningen tydeligere med hensyn til ansvarsfordelingen mellom adopsjonsmyndighetene og adopsjonsorganisasjonene med formidlingstillatelse. Lovgivningen på adopsjonsområdet har som formål å ivareta ulike hensyn, med det overordnede mål om å sikre at adopsjon gjennomføres til barnets beste og med barnets grunnleggende rettigheter for øye. Regelverket skal også ivareta hensynet og rettigheten til barnets biologiske foreldre, og sørge for at adoptivsøkerne behandles på en god, hensynsfull og likeverdig måte (NOU 2014:9).

Antallet utenlandsadopsjoner har sunket drastisk siden 2007 og i 2021 var det kun gjennomført 51, som er det laveste tallet siden 1960-årene. I avsnittet under viser figur 1.1 denne utviklingen fordelt på tiår. Hovedforklaringene på dette kan knyttes til endrede holdninger og praksis og økt fokus på nasjonale omsorgstiltak i flere av avsenderlandene (NIBR 2021:15).

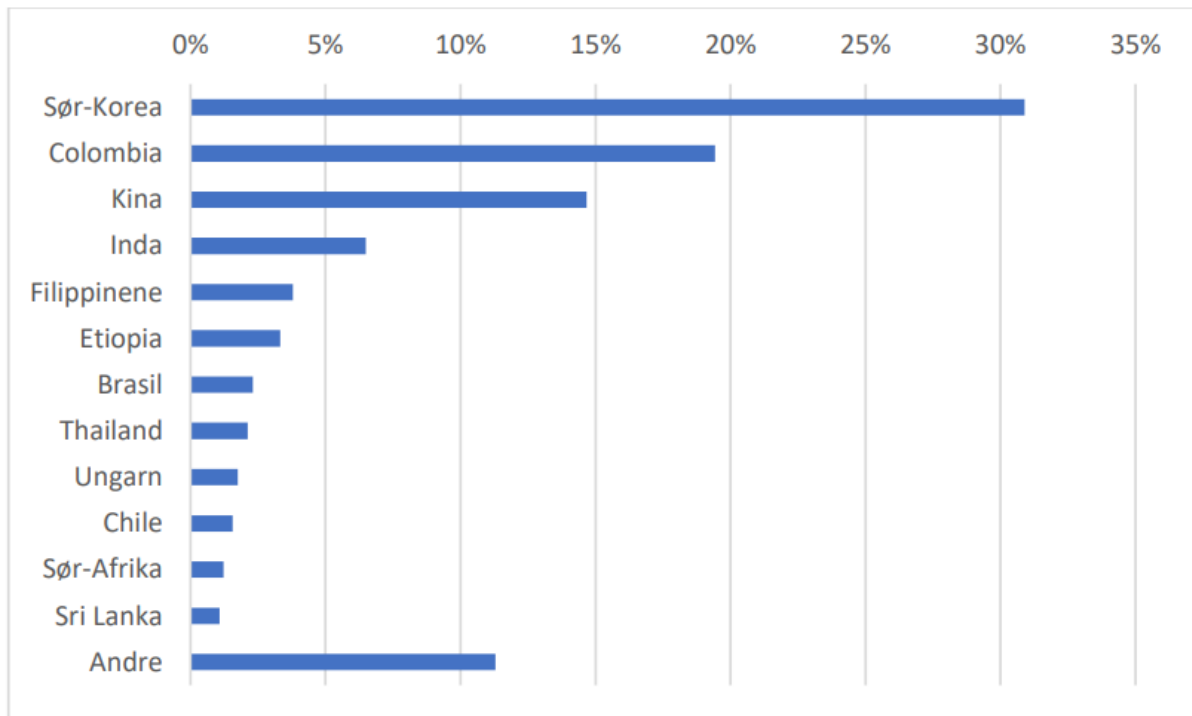
Figur 1.1: Antall utenlandsadopterte sortert etter år for første bosetting, fordelt på tiår

Kilde (NIBR rapport 2021:15, s.26)

I NIBIR- rapporten (2021:15) ble det presentert et øyeblikksbilde av utenlandsadopterte som bodde i Norge per 01.01.2021. Ifølge rapporten står det at det i sluttgangen av 2021, var 20 254 utenlandsadopterte bosatt i Norge, og blant disse var 11 388 kvinner og 8 916 menn. Utenlandsadopterte har bakgrunn fra en rekke land, og i figuren 1.2 på neste side vises de 12 største landgruppene som Norge har adoptert barn fra. Figuren viser også at nesten en tredjedel av disse kommer fra Sør-Korea, hvor Colombia er den neste største gruppa, etterfulgt av Kina og India. Utenlandsadopterte er sammenlignet med resten av befolkningen en relativt sett mye yngre befolkning, og syv av ti av disse er voksne i alderen 20-49 år. De fleste utenlandsadopterte er bosatt i Oslo (3 672), Bergen (1 469) og Trondheim (915), og Viken er fylket med flest bosatte. Nordland og Troms og Finnmark er de fylkene der det bor færrest (NIBR 2021:15).

Figur 1.2: Utenlandsadopterte per 1.1.2021, etter utvalgte fødeland sortert på antall

Kilde (NIBR rapport 2021:15, s.25)

I Norge er det loven om adopsjon fra 2017 (heretter adopsjonsloven) som regulerer adopsjon, og formålet med loven er at adopterte barn får en trygg oppvekst og å sørge for at utenlandsadopterte barn blir sidestilt med adoptivforeldrenes egenfødte barn (Loven om adopsjon 2017). Når en adopsjon er gjennomført faller rettsforholdet til den opprinnelige slekten bort, dette kan ikke oppheves og er dermed svært inngripende for de involverte (Lødrup, Asland og Kjærheim 2022). I adopsjonsloven blir handlinger og virksomhet som har til formål å skape kontakt mellom barn som kan adopteres og personer som ønsker å adoptere, definert som adopsjonsformidling. Det er kun organisasjoner med tillatelse fra departementet som har lov til å formidle barn fra utlandet til Norge (Loven om adopsjon 2017). I tillegg til norsk lovverk, finnes det også internasjonale konvensjoner som skal ivareta barns rettigheter ved adopsjon. De mest sentrale er FNs konvensjon om barns rettigheter (heretter barnevernkonvensjon) fra 1989 og Haagkonvensjon fra 1993 (NOU 2009:21).

Internasjonale konvensjoner

Barnekonvensjon skal ivareta barns særlige stilling og behov, og forbyr all utnytting, salg og handel med barn og er rettslig bindende for de stater som ratifiserer den. Norge har inkorporert barnekonvensjonen og den gjelder som norsk lov (Smith 2020).

Barnekonvensjonen har flere artikler som har betydning for utenlandsadopsjon, og det står blant annet i artikkel 8 at barn har rett til å bevare sin identitet, som nasjonal opprinnelse, religion og livssyn, kulturelle identitet og personlighet, og denne rettigheten må også respekteres og tas hensyn til ved vurdering av barnets beste (Smith 2020). Den andre konvensjon av sentral betydning er Haagkonvensjon, og den har viktige regler og føringer for hvordan samarbeidet om internasjonale adopsjoner skal gjennomføres mellom mottakerland (de som søker adopsjon) og opprinnelseslandet. Formålet med Haagkonvensjon er å etablere et system mellom landene som sikrer at bortføring eller handel med barn ikke finner sted, og sikre at disse garantiene blir overholdt. Haagskonvensjon har også artikler som har betydning for praksisen ved utenlandsadopsjon i Norge, og det står blant annet i konvensjonens artikkel 5, at Norge som «mottakerland» er forpliktet til å sørge for at adoptivsøkere er egnet til å adoptere (Gaare 2007).

2.3 Sentrale adopsjonsaktører

Nå som jeg har redegjort for de politiske og juridiske rammene som styrer prosessen ved utenlandsadopsjon, skal jeg først «plassere» utenlandsadopsjon i en offentlig kontekst. Deretter redegjøre for de mest sentrale adopsjonsaktørene og tydeliggjøre hva de faktisk har ansvar for når det kommer til utenlandsadopsjon. For de fleste vil det være følgende aktører som er de mest sentrale; den adopterte, adopsjonsmyndigheten, adopsjonsbyrå, biologiske foreldre og adoptivforeldre.

Utenlandsadopsjon er et offentlig ansvar som er en del av offentlig sektor, og vil følgelig i denne oppgaven diskuteres i konteksten av dette. Det menneskelige triangelet er et samlebegrep som ofte blir brukt for å beskrive de som er en del av adopsjonsprosessen, og inkluderer de biologiske foreldrene, adoptivforeldrene og adoptivbarnet. Howell (2008) kritiserer derimot dette begrepet og mener at det bør utvides til «adopsjons nexus» og også inkludere staten som aktør (Howell 2008). Dette synliggjør også en av utfordringene med tidligere forskning på utenlandsadopsjon, nemlig at det ofte har blitt drøftet i konteksten av det private og personlige. Dette er ikke en helt feil forståelse, da det er de private personene (biologiske foreldre, adoptivforeldre) og organisasjonene (adopsjonsformidlerne i opprinnelse- og mottakerstat) som har den mest direkte rollen i adopsjonssystemet. Utfordringen med denne forståelsen er likevel at den utelater statens rolle og ansvar for å utforme (utenriks- og innenriks) adopsjonspolitikken som angir rammeverket som styrer all praksisen ved utenlandsadopsjon.

I organisasjonsteori, skilles det ofte mellom offentlig og privat sektor. Offentlig sektor er samlebetegnelsen på statsforvaltningen og kommuneforvaltningen, mens privat sektor omfatter alle bedrifter i privat eie, alle ideelle organisasjoner og alle husholdninger. I den videre beskrivelsen av offentlig sektor påpeker Idsø (2022, s.1) følgende: «foretak som eies eller er kontrollert av staten eller kommunene regnes også i mange sammenhenger som en del av offentlig sektor» (Idsø 2022, s.1). Offentlig sektor kan også inkludere de som er regulert av staten som en del av offentlig sektor. Et annet kjennetegn ved offentlige organisasjoner, er ifølge Christensen m.fl. (2021) at de handler på vegne av politiske valgte myndigheter, de styres av lovverket og må ta hensyn til et bredere sett av mål og verdier enn det privat sektor ofte er nødt til. De påpeker også at offentlige organisasjoner er integrert i et komplekst politisk og samfunnsmessig nettverk av organiserte interesser, borgere og brukergrupper. Selv om adopsjonsorganisasjonene med formidlingstillatelse ikke offisielt blir beskrevet som offentlige organisasjoner, handler de likevel på vegne av norske myndigheter. De er styrt av norsk lovverk og internasjonale konvensjoner og opererer i et komplekst politisk og samfunnsmessig nettverk, både nasjonalt og globalt (Christensen m.fl. 2021).

Adopsjonsmyndighetene

I henhold til adopsjonslovens § 3 er det Barne- og familie departementet som har adopsjonsmyndigheten til å fatte beslutninger om adopsjonsprosessen. De har også mulighet til å delegerer sin myndighet til ulike organer. Etter Haagkonvensjon er det Bufdir som er den sentralmyndigheten i Norge når det gjelder utenlandsadopsjon, og har myndighet til å gi, stanse eller trekke tilbake formidlingstillatelse til adopsjonsorganisasjonene. På bakgrunn av at Bufdir har ansvar for å utforme de nasjonale rammene for utenlandsadopsjon, kan man si at de er den viktigste adopsjonsaktøren i Norge. Nasjonalt har de blant annet ansvaret for å vurdere, veilede og informere søkere som ønsker å adoptere barn fra utlandet, i tillegg til at de har et ansvar for å også følge opp adoptivbarn og adoptivfamilier etter adopsjonen er gjennomført. De har også et internasjonalt ansvar for å samarbeide med opprinnelseslandene for å sikre at adopsjonene foregår på en etisk og forsvarlig måte i tråd med internasjonale konvensjoner. Opprinnelsesland og mottakerland har derfor valgt å fordele oppgavene og ansvaret seg imellom (Loven om adopsjon), (NOU 2009:21), (NOU 2014:9).

Myndighetene i barnets opprinnelsesland har ansvar for å forsikre seg om at de som har gitt samtykke til en adopsjon har fått den nødvendige veiledningen, at de er klar over hva dette innebærer og at samtykket er gitt frivillig uten betaling av noe slag. Selve adopsjonen kan kun gjennomføres dersom myndighetene i opprinnelseslandet har kommet frem til en avgjørelse om at adoptivsøkerne oppfyller vilkårene for adopsjon, er egnet til å adoptere og at barnet har fått, eller vil få tillatelse til å bo fast i mottakerlandet. Som mottakerstat har Norske myndigheter gjennom forhåndssamtykket ansvar for å avgjøre om adopsjonssøkerne er egnet, og anerkjenne adopsjon når søkerne har hentet barnet. Ved hjelp av intervju og hjemmebesøk vurderer myndighetene om adoptivsøkernes psykiske og fysiske helse, personlige egenskaper, økonomi, familiesituasjon og foreldreferdigheter er egnet til å adoptere. En stor andel av arbeidsbyrden og ansvaret ligger altså hos opprinnelseslandet, i å både vurdere om barnet kan frigis til adopsjon og bestemme hvem av søkerne som skal få adoptere barnet (NOU 2014:9).

Adopsjonsorganisasjoner med formidlingstillatelse

Så langt i oppgaven har det vært et sterkt fokus på de offentlige myndigheters ansvar, samtidig er det likevel viktig å understreke at adopsjonsorganisasjonene har et veldig (trolig for) stort ansvars- og myndighetsområde. Adopsjonsformidlerne skal ifølge adopsjonslovens § 31 ha adopsjonsformidling som sitt hovedformål og kan ikke ha økonomisk vinning som formål (Loven om adopsjon 2017). I Norge er Adopsjonsforum (ble startet i 1970), Verdensbarn (fikk formidlingstillatelse i 1969) og InorAdopt (ble stiftet i 1981 og fikk formidlingstillatelse i 1989) de eneste godkjente adopsjonsorganisasjonene som har lov til å drive med formidling av barn fra utlandet til Norge (Lødrup, Asland og Kjærheim 2022). I 2009 hadde adopsjonsorganisasjonene totalt 20 samarbeidsavtaler med land i utlandet om adopsjon, men etterhvert har de kun samarbeidsavtaler med 12 land (Adopsjonsforum 2023), (NOU 2009:21), (InorAdopt 2023), (Verdens barn 2023),

Adopsjonsforeningene har ansvar for å gi informasjon og veiledning til søkere og er bindeleddet mellom de godkjente adoptivsøkerne og utenlandske myndigheter, og skal dermed bidra til at den enkelte adopsjon gjennomføres på forsvarlig måte. Det er opptil adoptivsøkerne selv å avgjøre hvilken organisasjon de ønsker å bruke, og hvilket land de ønsker å adoptere fra (NOU 2014:9). På grunn av at organisasjonenes rolle er blitt en obligatorisk del av formidlingen av utenlandske barn til Norge, så mottar organisasjonene driftsstøtte fra departementet. Dilemma rundt driftstøtten og delegering av myndighet- og ansvarsområder mellom adopsjonsmyndighetene og adopsjonsorganisasjonene vil bli nærmere drøftet senere i analysen.

2.4 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg presentert de mest sentrale begrepene og aktørene som vil bli brukt i oppgaven. Med utgangspunkt i dette har jeg laget en tabell som kort beskriver begrepene og en tabell som kort beskriver de mest sentrale adopsjonsaktørene og deres ansvar.

Tabell 1: Oversikt over sentrale begreper

	Beskrivelse
Adopsjon	er det å ta til seg en person som sitt eget barn (Lødrup, Asland og Kjærheim 2022, s.1).
Adoptivforeldre	de som har adoptert barnet, blir betegnet som adoptivforeldrene (NIBIR 2021:15).
Adopsjonspolitikk	er det norske lovverket og de internasjonale konvensjonene som regulerer og styrer prosessen ved utenlandsadopsjon i Norge (NOU 2009:21).
Adopsjonsprosess	er de ulike stegene adoptivforeldre må gjennom for å adoptere et barn (NIBIR 2021:15).
Adopsjonstyper	er skillet mellom de nasjonale og utenlandsadopsjonene (FHI 2013:8).
Biologiske foreldre	de som har født dem, og blir betegnet som de biologiske foreldrene (NIBIR 2021:15).
Mottakerstat/mottakerland	er det landet utenlandsadopterte er adoptert til (NIBIR 2021:15).
Nasjonale adopsjoner	er adopsjoner som foregår innad i et land, og omfatter tvangsadopsjoner, fosterbarnsadopsjon med samtykke fra biologiske foreldre, adopsjoner av tidligere fosterbarnsadopsjon og stebarnsadopsjon (FHI 2013:8).

Opprinnelsesland/ avsenderland	er det fødelandet de utenlandsadopterte er fra (NIBIR 2021:15).
Utenlandsadopsjoner	er adopsjon av barn som er bosatt i utlandet (FHI 2013:8).
The transnational adoption industrial complex/ trans- nasjonale adopsjonsindustrielle komplekset.	er forståelsen av utenlandsadopsjon som en ny-kolonial industri som kommodifiserer salg av barn (McKee 2013).

Kapitel 3: Teori

Det teoretiske rammeverket for denne oppgaven vil bli presentert i dette kapitlet. Jeg vil først gi en kort samlet redegjørelse av organisasjonsperspektivene til Scott og Davis, og deretter presentere hovedfokuset i hvert av perspektivene enkeltvis, samt fortelle hvordan de kan brukes som forklaringsfaktor til å angi forventninger om funn senere i analysekapitlet.

3.1 Organisasjonsperspektivene til Scott & Davis (2007)

W. Richard Scott (professor ved Stanford University) og Gerald F. Davis (professor ved University of Michigan) publiserte i 2007 boken «*Organizations and Organizing: Rational, Natural, and Open System Perspectives*». I denne boken redegjør de for den tidlige historien og utviklingen av organisasjonsteori som studiefelt, og sammenligner og synliggjør kontraster innenfor de ulike teoretiske tilnærmingene. Med utgangspunkt i dette har de kategorisert de ulike teoretikernes forståelser i tre perspektiver. Disse er basert på de tilnærminger som ser på organisasjoner som; rasjonelle systemer, naturlige systemer eller åpne systemer (Scott og Davis 2007). Hovedårsakene til at deres perspektiver er godt egnet til å belyse oppgavens problemstilling, er at de vil gi en mer helhetlig og systematisk forståelse av hvordan utenlandsadopsjon fungerer, og hvordan dette er påvirket av interne strukturelle og kulturelle faktorer, samt eksterne økonomiske faktorer (Scott og Davis 2007).

3.2 Det rasjonelle perspektivet

Organisasjoner vil ifølge Scott og Davis (2007) fra dette perspektivet oppfattes som instrument utformet for å oppnå spesifikke mål. De sentrale teoretikerne og tilnærmingene tilknyttet dette perspektivet er Fredric Taylors (fra 1911) Scientific Management, Henri Fayol's (fra 1919) administrativt management, Herbert Simon's (fra 1945) Decision making og Max weber's (fra 1968) byråkratiteori. Selv om rasjonalitet er en essensiell del av dette perspektivet, må det kun forstås i en begrenset tilstand og for dem refererer dette til i hvilken grad en rekke handlinger er organisert på, for å nå forhåndsbestemte mål. Rasjonalitet handler derfor ikke om valg av mål, men kun oppnåelse av dem (Scott og Davis 2007). Atferden til organisasjonen og deres deltakere blir dermed sett på som handlinger utført av målrettede og koordinerte aktører, og de påpeker at begreper som informasjon, effektivitet, og implementering ofte blir brukt. Autoritet, koordinering, regler er derimot begreper som også blir fremhevet, og de poengterer at dette bidrar til å begrense valgmulighetene og handlingene til deltakerne i organisasjonen.

Disse teoretikerne vil ifølge dem hevde at rasjonelle handlinger foregår primært innenfor organisasjoner med klart spesifiserte mål og grenser. De viktigste faktorene for å forstå organisasjoner, er for rasjonell teoretikerne målspesifikasjon og formalisering (Scott og Davis 2007). De neste avsnittene vil derfor redegjøre for disse, samt angi forventinger til funn.

Målspesifisering

Mål handler for Scott og Davis (2007) om konsepter om ønskede mål, som varierer i presisjon og spesifisering basert på hvor ønskelige de er. Når det kommer til selve spesifiseringen av mål så skriver de (2007, s. 36) at det bidrar til følgende: «*provide unambiguous criteria for selecting among alternative activities*» (Scott og Davis 2007, s. 36). Målspesifisering gir altså entydige og tydelige preferanser for hva slags handlinger man skal velge (Scott og Davis 2007). Med utgangspunkt i dette kan man altså anta at for at adopsjonsorganisasjonene skal oppnå målsetningen ved utenlandsadopsjon, så må formålet ved utenlandsadopsjon være spesifikt. Om målsetninger er uklare eller generelle, vil det derimot være vanskeligere å oppnå dem. Årsaken til at Norge fortsatt adopterer barn fra utlandet, vil derfor være basert på måloppnåelsen ved utenlandsadopsjon. Nå som målspesifisering har kort blitt forklart, kan vi utforske det andre hovedelementet i dette perspektivet, nemlig formalisering.

Formalisering

Teoretikerne i det rasjonelle perspektivet vil ifølge Scott og Davis (2007) alltid fremheve betydningen av en formalisert struktur for å forstå hvordan organisasjoner fungerer. En struktur er ifølge dem formalisert til den grad den faktisk styrer atferd (Scott og Davis 2007). Jacobsen og Thorsvik (2013, s.82) påpeker et veldig viktig poeng om formalisering, og de skriver følgende «*Jo mer en organisasjon benytter seg av skrevne regler, rutiner og prosedyrer for å standardisere arbeidsprosessene, desto mer formalisert vil vi si organisasjonen er.*» (Jacobsen og Thorsvik, 2013 s. 82). Med utgangspunkt i dette kan man altså forvente at adopsjonspolitikken som styrer ansvars- og oppgavefordelingen ved utenlandsadopsjoner, vil styre atferden og handlingene til adopsjonsmyndighetene og adopsjonsorganisasjonene, og dermed også sørge for måloppnåelse. Dersom dette er uklart så vil derimot den lave graden av formalisering, fremheves som forklaringsfaktor på hvorfor formålet ikke er oppnådd.

3.3 Det naturlige perspektivet

De teoretiske tilnærmingene i det naturlige perspektivet, ble i stor grad utviklet som en kritisk respons på det de mente var et for snevret fokus på kun de strukturelle faktorene i det rasjonelle perspektivet. Scott og Davis (2007) påpeker at det naturlige perspektivet likevel representerer et nytt og interessant syn på organisasjoner, og fortjener dermed en selvstendig vurdering. De sentrale teoretikerne og tilnærmingene tilknyttet dette perspektivet er Elton Mayo's (1945) humane relations teori, Chester I. Barnard's (fra 1938) Cooperative system teori, og Philip Selznick's (1945) institusjonelle teori.

Tilnærmingene i dette perspektivet understreker at organisasjoner først og fremst må forstås som kollektiver, og at egenskaper som er delt med andre sosiale grupper, er av større betydning enn målspesifisering og formalisering. Selv om målsetninger og struktur er mer komplisert i dette perspektivet, så er de likevel viktige for å forstå organisasjoner, men hovedfokuset er da rettet mot kompleksiteten og de uformelle aspektene ved dette (Scott og Davis 2007). De neste avsnittene vil derfor handle om målkompleksitet og uformell struktur, og basert på dette angi forventinger til funn.

Målkompleksitet

Ifølge Scott og Davis (2007) legger teoretikerne i dette perspektivet større vekt på atferd, enn i det rasjonelle perspektivet. Mål blir derfor også oppfattet som mer komplekse. Dette blir videre knyttet til to generelle temaer. Det første handler om avviket mellom de offisielle målene, og de «virkelige», som er de operative målene som faktisk styrer atferden og handlingene i en organisasjon (Scott og Davis 2007). Med utgangspunkt i dette kan man anta det vil ha stor betydning om det er samsvar mellom det offisielle formålet om utenlandsadopsjon, og det virkelige målet om assimilering, og det å gjøre utenlandsadopterte mest mulig lik deres adoptivforeldre, og følgelig storsamfunnet (Wæhle 2013). Det andre temaet handler ifølge Scott og Davis (2007) om at selv når uttalte mål forfølges, så vil organisasjonens overlevelse alltid være en målsetning som styrer atferden i organisasjonen (Scott og Davis 2007). Årsaken til at utenlandsadopsjon fortsatt foregår, vil i dette perspektivet handle om adopsjonssystemets evne til å tilpasse seg endringer, hvor det å fortsette å adoptere barn fra utlandet er målet som også styrer atferden til adopsjonsaktørene.

Den uformelle strukturen

På samme måte som at organisasjoner ikke er utformet med kun et formål, så hevdes det også i dette perspektivet at heller ikke strukturen som eksisterer for å oppnå dem er enkle og spesifikke. For Scott og Davis (2007) så er den uformelle strukturen basert på de personlige egenskapene og relasjonene til de bestemte deltakere. En av de viktigste innsiktene ved tilnærmingene i det naturlige perspektivet er at det uformelle er i seg selv strukturert og ryddig. Det skjer ved at det over tid lages uformelle normer, atferdsmønstre og arbeidsordninger som styrer atferden i en organisasjon (Scott og Davis 2007). Over tid vil dette også føre til det Selznick (1997) kaller for en institusjonaliseringsprosess, som betyr at en organisasjon både er noe og gjør noe (Selznick 1997). Med utgangspunkt i det naturlige perspektivet kan man derfor forvente at, både det kulturelt homogene og det kulturelt homogeniserende ved utenlandsadopsjon vil ha stor betydning for å forstå hvordan utenlandsadopsjon fungerer.

3.4 Det åpne perspektivet

Selv om røttene til det åpne systemet er eldre, så skriver Scott og Davis (2007) at idegrunnlaget i dette perspektivet først ble en del av det intellektuelle studiefeltet etter andre verdenskrig. Dette representerte et paradigmeskifte, som skapte nye studieområder og applikasjoner og totalt endret tidligere oppfatninger av organisasjoner og deres sentrale trekk og prosesser. Teoretikerne og tilnærmingene som ofte blir nevnt i det åpne perspektivet er Lawrence og Lorsch's (fra 1967) contingency teori, og de institusjonelle teoriene til Meyer og Rowan's (fra 1997) DiMaggio og Powell (fra 1983). Et viktig kjennetegn ved dette perspektivet, er ifølge Scott og Davis at teoretikerne i det åpne systemet vektlegger prosess over struktur. Det andre og mest sentrale kjennetegnet ved teoretikerne i dette perspektivet er at omgivelsene og den gjensidige avhengigheten mellom organisasjonen og dens omgivelser, blir viet mest oppmerksomhet (Scott og Davis 2007). De neste avsnittene vil derfor handle om omgivelsene og basert på dette angi forventinger til senere funn.

Omgivelser

Omgivelser er ifølge Jacobsen og Thorsvik (2013) alle forhold utenfor organisasjon som påvirker organisasjoners effektivitet og legitimitet. På bakgrunn av begrensninger i oppgavens størrelse, har jeg valgt å ikke sette søkelys på lokale og geografiske variasjoner internt i Norge, kun nasjonale og internasjonale implikasjoner ved utenlandsadopsjon (Jacobsen og Thorsvik).

Jacobsen og Thorsvik deler omgivelser i tre ulike nivåer, som er de domene og nære omgivelser, de nasjonale forhold og det tredje de internasjonale og globale forhold. En slik tankegang om de globale forhold som det nivået som er av lavest betydning, er derimot deler av utfordringen med tidligere forskning på utenlandsadopsjon. Det blir nemlig viet liten til ingen oppmerksomhet i samfunnsdebatten om konsekvensene og innvirkningene ved utenlandsadopsjon i et globalt perspektiv, både for avsenderlandene og de biologiske foreldrene. Omgivelsene vil derfor heller være kategorisert etter følgende forhold som samtidig også ivaretar de nasjonale og internasjonale aspektene. Det første forholdet handler om de personlige forhold, som er adopterte, adoptivforeldre og biologiske foreldre. Det andre forholdet er adopsjonsaktørene, og er adopsjonsformidlere/ adopsjonsbyrå, opprinnelse- og mottakerstat og adopsjonsmyndighetene/sentralmyndighet. Det siste er de regulatoriske forhold, og handler om nasjonal adopsjonspolitikk, nasjonalt lovverk om adopsjon og de sentrale internasjonale konvensjonene som påvirker utenlandsadopsjon. I avsnittet under har jeg laget en illustrasjon som viser de tre omgivelsesforholdene som vil bli drøftet i analysen.

Illustrasjon 1. av omgivelsesforholdene.

De tekniske og institusjonelle omgivelsene

De tekniske beskriver Jacobsen og Thorsvik (2013) som de omgivelser med direkte betydning for organisasjonens effektivitet og produktivitet, og handler om tilgang til ressurser, maskiner, kunnskap og resultater. Med utgangspunkt i dette perspektivet kan man altså anta at tilgang på «foreldreløse barn», vil ha direkte betydning for effektiviteten og produktiviteten ved utenlandsadopsjon (Jacobsen og Thorsvik 2013). Institusjonelle omgivelser er ifølge Jacobsen og Thorsvik (2013) de verdier, normer og forventninger i omgivelsene som har betydning for organisasjonens legitimitet. Dersom en organisasjon fremstår som avvikende i forhold til eksterne normer og verdier, vil den derimot bruke mål og strukturen som virkemidler for å symbolisere og oppnå legitimitet i omgivelsene. Med utgangspunkt i dette kan man anta formålet om blant annet barnets beste vil være et symbolsk mål, for at utenlandsadopsjon skal oppnå legitimitet i omgivelsene. Dersom man undersøker adopsjon ut fra dette, vil man også kunne synliggjøre avviket mellom det som blir formidlet og det som faktisk foregår.

3.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert det teoretiske rammeverket for oppgaven og forventninger til funn. De tre perspektivene har ulikt hovedfokus og forståelser av mål, strukturer og omgivelser. Med utgangspunkt i de funnene som ble beskrevet i avsnittet ovenfor har jeg under laget en tabell som kort oppsummerer disse forventningene.

Tabell 2: Oversikt over organisasjonsperspektivenes forventninger til funn

	Det rasjonelle perspektivet	Det naturlige perspektivet	Det åpne perspektivet
Perspektivets fokus	<i>Internt i organisasjon på de strukturelle faktorene.</i>	<i>Internt i organisasjon på de kulturelle faktorene.</i>	<i>Ekstern på de tekniske og institusjonelle omgivelsene.</i>
Perspektivets kjennetegn	<i>Målspesifisering og formalisering.</i>	<i>Målkompleksitet og den uformell struktur.</i>	<i>Tekniske og institusjonelle omgivelser</i>
Formål med utenlandsadopsjon	<i>at adopterte barn får varige, rettslige bånd som tilsvarer forholdet mellom biologiske barn og foreldre.</i>	<i>at adopterte barn fra utlandet blir mest mulig lik adoptivforeldre derfor og majoritetsbefolkningen.</i>	<i>Tilgang på tekniske ressurser og legitimitet i omgivelsene</i>
Årsaker til at utenlandsadopsjon fortsatt foregår	<i>Måloppnåelse</i>	<i>Adoptertes og adopsjonssystemets motstandsdyktighet og evne til å tilpasse seg endringer og overleve.</i>	<i>Økonomi og formidling av utenlandsadopsjon som et felles gode.</i>
Den viktigste adopsjonsaktøren	<i>De regulatoriske forhold.</i>	<i>De personlige forhold.</i>	<i>Adopsjonsaktørene.</i>

Kapitel 4: Metode

De metodiske valgene og fremgangsmåtene i denne oppgaven vil bli presentert i dette kapitlet. Først vil jeg beskrive valg av forskningsdesign, metode for å datainnsamling og datanalyse, samt de vurderinger og refleksjoner som ble gjort underveis i forskningsprosjektet. Avslutningsvis vil jeg drøfte metodevalgene og oppgavens reliabilitet, validitet og overførbarhet, samt drøfte de etiske forskningsspørsmålene ved dette studiet.

4.1 Oppgavens forskningsdesign

Busch (2021) skiller mellom ekstensivt design, som innebærer innsamling av data fra mange respondenter, og intensivt design som går mer i dybden og samler data fra et fåtall av respondenter. Det viktigste kriteriet for valg av design ligger ifølge han (2021) i selve problemstillingen. Etter å hadde lest tidligere forskning på utenlandsadopsjon, avgrenset jeg hovedfokuset i forskningsprosjektet til utenlandsadopsjon fra et organisatorisk og politisk ståsted. Med utgangspunkt i dette formulerte jeg følgende problemstilling: *Hvilke formål og årsaker har størst betydning for at det fortsatt adopteres barn fra utenlandet til Norge, og hvordan kan dette forstås i lys av et rasjonelt, naturlig og åpent organisasjonsperspektiv.* På grunn av at problemstillingen skal undersøke et komplekst problem med mange variabler, var det mest naturlig å velge å gjennomføre et intensivt design (Busch 2021). Nå som design var valgt, måtte jeg ta stilling til hvilken metode jeg skulle bruke for å samle inn data.

For å samle inn data kan man velge mellom kvalitative og kvantitative forskningsmetoder. Et kvantitativt design er godt egnet til å foreta avansert analyser av store datamengder, mens en kvalitativ metode er bedre for å gå i dybden av mer komplekse og uklare problemstillinger. Busch (2021) påpeker at kvalitative metoder ofte er å foretrekke i intensive design, fordi de egner seg godt til å analysere komplekse sammenhenger. Dette samsvarer med forskningsprosjektets formål, og jeg valgte derfor en kvalitativ forskningsmetode. Dette kan likevel innebære utfordringer, og han understreker at det kan være utfordrende å overføre resultatene fra kvalitative forskningsstudier til andre situasjoner. Utenlandsadopterte er en gruppe, som det ikke eksisterer mye tilgjengelig offentlig statistikk om, jeg valgte derfor å undersøke utenlandsadopsjon som fenomen (Busch 2021).

Det er likevel viktig å anerkjenne at det hadde vært en styrke om forskningsprosjektet hadde benyttet både kvalitative og kvantitative metoder, slik at oppgavens funn hadde vært gyldig for flere situasjoner. Det neste sentrale forskningsspørsmålet er valg av tidsperspektiv som dataen skal samles inn på, og kan ifølge Busch (2021) foregå på et eller flere tidspunkter. Han mener at fordelene med flere tidspunkter er at det blir mulig å analysere komplekse utviklingstrekk, og det vil også gjøre det lettere å studere årsak-virkning-forhold (Busch 2021).

På grunn av at jeg ønsket å undersøke utviklingstrekk over en lengre tidsperiode valgte jeg å fokusere på tidsperioden fra 2007 frem til 2023. Hovedårsaken til at jeg valgte 2007, er at Norge frem til da toppet listen over utenlandsadopsjoner målt i forhold til befolkningstall, og antallet utenlandsadopsjoner har også sunket drastisk siden 2007. Det ble derfor vurdert som relevant og ikke inkludere tidsperioden før 2007. Fordi offentlige myndigheter først nå nylig har bestemt at det skal gjennomføres eksterne granskinger av utenlandsadopsjoner, så valgte jeg å også inkludere data frem til 2023. Denne oppgaven er derimot skrevet i først halvåret av 2023, så det er ikke mye data tilgjengelig fra 2023. Dette tidsperspektivet på ca. 15 år, har også gjort det mulig å synliggjøre endringer over tid, både i forskningen, men også i den generelle samfunnsdebatten om utenlandsadopsjon.

4.2 Oppgavens datamateriale

Når man skal samle inn data så er det en flere forskjellige metodiske valg som må gjøres. Dersom man skal gjennomføre en kvalitativ studie, kan man velge mellom observasjon, individuelle intervjuer, gruppeintervjuer, og innsamling av dokumentdata som er de viktigste metodene for datainnsamling (Busch 2021). Det at jeg ønsket å undersøke utenlandsadopsjon i dybden, samtidig som jeg ville drøfte ulike sider av problemstillingen, ga noen tydelige føringer for valg av metode for innsamling. Med utgangspunkt i dette valgte jeg innsamling av dokumentdata som metode for datainnsamling. Dette kan ifølge Thagaard (2018) enten være private eller offentlige skrifter, og kan betraktes som et feltarbeid på internett eller bibliotek (Thagaard 2018). Siden dokumentanalyser benytter seg av andres datakilder, og ikke ny data, så blir det betegnet som sekundærdata, og det neste steget i forskningsprosessen, var derfor å velge sekundærdataen som skulle benyttes i oppgaven.

Valg av datakilder i en dokumentanalyse må ifølge Busch (2021) være styrt av forskningsspørsmålene og teoriene om dokumentanalyse (Busch 2021). Thagaard (2018) påpeker at det er viktig å anvende en strategisk utvelging av relevant data, som kan gi en dypere forståelse av fenomenet vi studerer (Thagaard 2018). Selv om jeg er utenlandsadoptert, har jeg en begrenset kjennskap til faglitteraturen som er skrevet om og av utenlandsadopterte. Jeg var derfor først nødt til å sette meg inn i forskningsfeltet, som gjorde at det initiale internettsøket på Google Scholar (søketjeneste for å utføre omfattende søk etter akademisk litteratur) og Oria (søketjeneste som Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT) bruker til å finne Universitetsbibliotekets trykte og elektroniske ressurser) var veldig åpent.

Søkeordene jeg brukte på dette tidspunktet var, adopsjon, utenlandsadopsjon, internasjonaladopsjon, transnasjonaladopsjon, adopterte, adoptivforeldre, adopsjonspolitikk, adopsjonspolitikk i Norge, adopsjonspraksis i Norge, rasisme, tilhørighet, identitet og biologiske foreldre. Selv om ikke alt i denne prosessen var relevant data så bidro denne prosessen likevel til å gi en verdifull innsikt i hovedtrendene ved tidligere forskning i Norge om utenlandsadopsjon. Etter hvert som jeg fikk mer kjennskap til forskningsfeltet, ble det også veldig tydelig at det var nødvendig å starte å avgrense og velge hva som ville være relevant for oppgaven. Med utgangspunkt i dette, samt mine personlige erfaringer med forskningsfeltet, så utarbeidet jeg noen inklusjons- og eksklusjonskriterier for valg av datakilder.

Inklusjonskriteriene var offentlige dokumenter og forskningsdokumenter fra 2007 frem til 2023, og jeg ønsket også å prioritere dokumenter som inneholdt oppsummerende eller systematiske oversikter av utenlandsadopsjon. Eksklusjonskriteriene var derimot enkeltstudier fra andre vestlige land, som blant annet skandinaviske land, Storbritannia og USA. Jeg valgte i stedet for og heller inkludere andre forskningstekster som oppsummerer eller kunne gi en mer overordnet og samlet oversikt over utenlandsadopsjon i Danmark og Sverige. Jeg valgte i tillegg å inkludere en doktorgradsavhandling fra USA, som undersøker utenlandsadopsjon som konsept, og ikke bare adopsjonsforholdet mellom USA og Sør-Korea. Det er derimot nødvendig å påpeke at det var utfordrende og velge for definitive inklusjons- og eksklusjonskriterier. Jeg ønsket at datakildene skulle handle om ulike temaer, tidsperiode, informanter/forskningsobjekt og bakgrunn og formål med dokumentet.

Med utgangspunkt i inklusjons- og eksklusjonskriteriene endte jeg opp med seks offentlige dokumenter og 11 forskningsdokumenter, hvor et av disse er på engelsk. Selv om FHI-rapportene og NIBR rapporten, kan forstås som forskingsrapporter, er de alle utformet på bestilling av Bufdir, og må derfor sees i sammenheng med de andre offentlige dokumentene. Det er også viktig å påpeke at NOU 2009:21 Adopsjon til barnets beste og NOU 2014:9, er de mest sentrale dokumentene, fordi de handler om politikken og lovverket i Norge om utenlandsadopsjon.

Et av de mest beviste valgene ved innsamling av data, var å inkludere forskningsdokumenter skrevet av utenlandsadopterte. Selv om dette var primært basert på forskningsmessige vurderinger, så kan også min egen nærhet til forskningstemaet påvirket dette valget. Av de 11 forskningsdokumentene er fire skrevet av adopterte. Av de syv andre dokumentene handlet fire av disse om adoptivbarns utvikling og evner, to handlet om identitet og tilhørighet og en om adoptivsøkere. Av de syv offentlige dokumentene var det to norske offentlige utredninger (NOU), tre FHI rapportert og en NIBR-rapport. I det siste delkapitlet som heter oppsummering, har jeg laget to tabeller som gir en enkel og kort oversikt over de datakildene som jeg har valgt å bruke i oppgaven.

Fordi det er færre valgmuligheter når det kommer til analysemetoder, så er det også vanskeligere å redegjøre for årsakene ved disse valgene. Det er likevel nødvendig å kort fortelle om fremgangsmåten ved analyse av data. Selv om det finnes flere analysemetoder, fremhever Busch (2021) særlig de analyser som er basert på systematiske meningskategorisering og de som er meningstolkninger. På grunn av at problemstillingen allerede hadde forskningskategorier, så kan analysemetoden følgelig beskrives som en systematisk meningskategorisering. Det at jeg tidlig visste at jeg skulle undersøke hva utenlandsadopsjon er, hvordan det fungerer, og hvorfor det foregår, gjorde det enklere å samle inn data som ville være relevant for analysen. Dette gjorde det også enklere å sortere datamaterialet, først basert på kapittel, så etter det de teoretiske perspektivene vektla, og deretter etter forskningskategoriene formål og årsaker.

I løpet av denne sorteringsprosessen ble det også et tydelig skille mellom dataen til de som generelt sett var positive til utenlandsadopsjon og de som var mer kritisk. Selv om majoriteten av de mer kritiske datakildene, var forskningsdokumenter skrevet av utenlandsadopterte. Det var også tydelig at tidsperspektivet var av stor betydning. Det som var publisert etter 2020 inkluderte også mer kritiske synspunkter på utenlandsadopsjon. Forskningsdokumentene skrevet før dette ble derfor mer relevant når jeg skrev bakgrunnskapittelet, mens i selve analysen ble de ikke like relevante for å forstå hva utenlandsadopsjon er og hvordan det fungerer i Norge. Samtidig var denne dataen særlig nyttig for å synliggjøre avvikene som særlig det åpne perspektivet fremhever, nemlig at målsetninger ofte er symbolske virkemidler for å oppnå legitimitet. Det er følgelig viktig å påpeke at flere av forskningsdokumentene ble benyttet annerledes enn den hensikten og konteksten de ble utformet for. Nå som arbeidsmetodene har blitt drøftet, vil det neste kapitlet redegjøre for de gjenstående beslutninger, som førte til oppgavens funn og påvirket kvaliteten ved dette forskningsprosjektet.

4.3 Oppgavens metodekvalitet

For å vurdere kvaliteten i mine metodevalg skal jeg drøfte reliabiliteten, validiteten og generalisering ved denne undersøkelsen. Reliabiliteten er ifølge Busch (2021) knyttet til målekvaliteten, og handler om påliteligheten av det som måles (Busch 2021). Thagaard (2018) påpeker at det handler om kritiske vurderinger og refleksjoner om forskningen er gjennomført på en pålitelig, nøytral og subjektiv måte. På grunn av at jeg forsker på et tema som jeg også er en del av, så vil det være en sterkere relasjonen mellom meg som forsker og forskningstema. Det var likevel underveis i forskningsprosjektet viktig å sørge for at informasjon som ble innsamlet og analysert, var basert på faglige og vitenskapelige vurderinger og ikke kun egne tolkninger. For å sikre dette brukte jeg flere datakilder og direkte sitater, underveis i analysen. Samtidig var dette utvalget ikke diskutert med andre, og kan derfor også være påvirket av egne vektlegginger (Thagaard 2018). Alle valg i en forskningsprosess, uavhengig av nærhet til forskningstema, vil derimot aldri være nøytrale, og det er derfor viktig å synliggjøre fremgangsmåtene i prosjektet.

Det neste vurderingspunktet er validitet, og Busch (2021) skriver at det handler om hvorvidt resultatene er gyldig for oppgavens problemstilling (Busch 2021). En av metodene for å styrke validiteten på er ifølge Thagaard (2018) gjennomsiktighet rundt det teoretiske grunnlaget for oppgavens tolkninger og vise hvordan analysen har kommet fram til konklusjonen.

For å sikre at problemstillingen ble belyst fra forskjellige synsvinkler, valgte jeg å bruke tre ulike organisasjonsperspektiver. Dette bidro også til at oppgavens funn ikke var kun basert på faktorer som jeg mente var av betydning, men heller de som teoriene vektla som forklaringsfaktorer. En annen metode som Thagaard (2018) mener er viktig for å styrke validiteten, er å reflektere over relasjon til det temaet som studeres (Thagaard 2018).

På den ene siden har min posisjon «innenfor» miljøet som studeres, vært en fordel, fordi jeg allerede hadde kunnskap om, de sentrale aktørene, begrepene og hvordan utenlandsadopsjon fungerer i praksis. Tidligere ble det påpekt at en svakhet ved denne oppgaven er at den er kun basert på sekundær data, mine egne erfaringer som utenlandsadoptert kan derimot også oppfattes som en primær kilde basert på egne erfaringer. I løpet av analysen vil det også bli drøftet hvordan adoptivforeldre og adopsjonsforeninger over lang tid har dominert samfunnsdebatten. På den andre siden kan mine oppfattelser om hva som bør vektlegges, også ført til at jeg har oversett nyanser som ikke var i samsvar med egne oppfatninger og erfaringer. Selv om min posisjon innenfor temaet som jeg også studerer, kan vurderes som en svakhet, vil det i denne oppgaven derimot vurderes som en oppgavens største styrker, og da særlig i å utvide forskningsfeltet som helhet.

Generalisering er det siste kriteriet for å vurdere metodekvaliteten og Busch (2021) skriver at dette er knyttet til overførbarheten ved forskningsprosjektets resultater. Dette handler om hvorvidt oppgavens funn kan overføres til andre populasjoner og situasjoner (Busch 2021).. På grunn av likheter i hvordan utenlandsadopsjon fungerer og den etniske og kulturelle sammensetningen, så kan man anta at resultatene av denne oppgaven vil være særlig overførbare til de andre skandinaviske landene. Samtidig er utenlandsadopsjon et globalt fenomen, og i all hovedsak er funnen fra denne oppgaven ikke unik for Norge, men heller i tråd med den globale forsknings- og samfunnsdebatten om Utenlandsadopsjon. Denne oppgaven er derfor relevante for alle land som er involvert i utenlandsadopsjon.

Selv om oppgaven handler om utenlandsadopterte, så er det mye likhetstrekk mellom formålet og praksisen ved utenlandsadopsjon og innvandring. I 2018 skrev jeg en mastergradsoppgave om «Segregering, assimilering, og integrering - Av elever med innvandrerbakgrunn i barne- og ungdomsskoler i Norge» (Bredesen 2018). Hovedfokuset i den oppgaven var å drøfte barrierene for integrering av barn med innvandrerbakgrunn i barne- og ungdomsskoler Norge.

Barn adoptert fra utlandet og de med innvandrerbakgrunn møter en del av de samme utfordringer med å vokse opp i Norge. Det at jeg tidligere hadde studert begreper som assimilering, identitet og tilhørighet, i norsk kontekst, bidro også til at jeg kunne forstå utenlandsadopsjon i en større sammenheng, og som en del av innvandringstematikken. Min nærhet til lignende tematikker kan likevel også bidratt til at mulige nyanser ble oversett, fordi det ikke stemte med mine forutgående antagelser. På grunn av at jeg har forsket på et tema «innenfra» har jeg sørget for at valg og fremgangsmåten i løpet av forskingsprosjektet var teoretiske og faglig forankret, og på denne måten sikre at svakhetene ved denne undersøkelsen ble mindre betydelig. Nå som de tre sentrale forholdene ved metodekvalitet har blitt drøftet, så er det relevant å avslutte metodekapitlet med en undersøkelse av de forskningsetiske spørsmålene ved denne studien.

4.4 Oppgavens etiske forskningsspørsmål

Forskningsetiske spørsmål er ifølge Busch (2021) det siste som bør diskuteres i et metodekapittel. Selv om jeg i denne sammenheng ikke har gjennomført noen intervjuer, og derfor ikke må forholde seg til personvern, samtykke eller konfidensialitet, så har jeg likevel et spesielt forhold til temaet som har blitt undersøkt i denne oppgaven (Busch 2021). Mesteparten av dette har allerede blitt drøftet i det forrige underkapitlet om metodekvalitet, så vil dette ikke bli diskutert på nytt i dette underkapitlet.

4.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for forskningsdesignet, datamaterialet, metodekvaliteten og de forskningsetiske spørsmålene ved dette forskningsprosjektet. Hensikten med metodekapitlet har vært å beskrive de fremgangsmåter og valg som ble tatt underveis i forskningsprosjektet, og tydeliggjøre at forskning på miljø «innenfra» har vært en styrke i denne oppgaven. Dette kapitlet vil avsluttes med en tabelloversikt som presenterer de offentlige og forskningsdokumentene som er brukt i denne oppgaven.

Tabell 3: De offentlige dokumentene

NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste— En utredning om de mange ulike sidene ved adopsjon.
NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet.
NOU 2014: 9 Ny adopsjonslov
FHI rapport 2013:8 Adopterte barn, ungdom og voksne.
FHI rapport (2021) Hva kjennetegner gode (adoptiv) foreldre? En litteratur-gjennomgang
FHI rapport (2021) Bedre føre var OG etter snar. Utvelgelse og oppfølging av adoptivfamilier: Erfaringer og anbefalinger.
NIBR- rapport 2021:15 Rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlands-adopterte i Norge

Tabell 4: Forskningsdokumentene

Fra barnehjem til adoptivhjem. Sosialisering, tilknytning og identitet hos utenlandsadopterte (2006) av Elise Dahlslett
Betydningsfulle møter: adopsjonssøkeres erfaringer i ventetiden (2007) av Line Gaare.
Fint at ikke alle er like...? - Utenlandsadopterte og identitet (2008) av Frank Robert Næss
Tidlig samspill i familier med utenlandadopterte barn (2013) av Kristin Vonheim
Utenlandsadopterte barns tidlige utvikling i sine nye familier (2013) av Monica Dalen
The transnational adoption industrial complex: an analysis of nation, citizenship, and the korean diaspora (2013) av Kimberly Devon McKee
Framstillinger av adopsjon og identitet i skjønnlitteratur og film (2016) av Ingrid Loraas Christensen
Utenlandsadopterte ungdommers leseforståelse (2017) av Alice Kjetland Horn
Bare norsk, eller også noe mer? - En kvalitativ analyse av foreldres forståelser av sine utenlandsadopterte barns tilhørighet, kultur og norskhet (2018) av Julie Hafsås
Et fotoprojekt om å være adoptert og om det å se seg selv i sitt eget barn (2020) av Kjersti Binh Hegna
Menneskerettighets-undervisning med utgangs-punkt i transnasjonal-adopsjon som fenomen (2021) av Sølvi Helen Hauge

Kapitel 5: Analyse

Så langt i denne oppgaven har jeg redegjort for hva utenlandsadopsjon er og gjennom å beskrive ansvar, myndighet og oppgavefordelingen mellom de mest sentrale adopsjonsaktørene også forklart hvordan det fungerer. I tillegg til de historiske begivenhetene som ført til opprinnelsen av utenlandsadopsjon som en mer organisert og systematisert praksis, samt presentert utfordringer og skandaler. Selv om formålet med utenlandsadopsjon allerede har blitt beskrevet, vil jeg i dette inngående kapitlet drøfte hvordan formålet med utenlandsadopsjon kan forstås i lys av de ulike organisasjonsperspektivene og hvorfor med utgangspunkt i alt det som har blitt presentert i løpet av oppgaven, i forhold til de strukturelle, kulturelle og økonomiske og utenrikspolitiske faktorene som fører til at det fortsatt adoptertes barn fra utlandet til Norge.

5.1 Formålet med utenlandsadopsjon i lys av det rasjonelle perspektivet

I teorikapitlet ble målspesifisering fremhevet som et av hovedelementene i det rasjonelle perspektivet for å forstå hvordan utenlandsadopsjon fungerer. Formålet med adopsjon er ifølge NOU (2009:21) følgende:

Formålet med en adopsjon vil for alle typer av adopsjonssaker være et ønske om å oppnå adopsjonens rettsvirkninger. Den sentrale rettsvirkningen ved adopsjon er at adoptivbarnet kommer i rettsforhold til adoptanten og således likestilles med adoptantens egenfødte barn. (NOU 2009:21, s.29).

Dette betyr at et adoptert barn skal ha de samme juridiske rettighetene, og være likestilt med biologiske fødte barn. I tillegg til den formålsbeskrivelsen, kommer det også tydelig frem i utredningen at barnets beste skal være det styrende prinsippet på adopsjonsområdet. Når det kommer til utenlandsadopsjon så står det i utredningen at det må sikres gode foreldre til det adopterte barnet, og det må være gjennomført i tråd med barnekonvensjonen og Haagkonvensjonen (NOU 2009:21). Selv om denne utredningen er en viktig del av det å forstå Norges adopsjonspolitik, er det likevel det som står i adopsjonsloven, som er viktigst, fordi det er den som faktisk styrer og regulerer adopsjonsprosessen og praksisen i Norge.

I adopsjonslovens § 1. lovens formål står (2017, s. 2) det omtrent det samme, men der er ordlyden slik: «*Formålet med loven er at adopterte barn skal få en trygg oppvekst ved at det etableres varige, rettslige bånd som tilsvarer forholdet mellom barn og foreldre.*» (Loven om adopsjon 2017, s.2). Selv om ordlyden i hovedsak er den samme som i utredningen, så har den likevel gjort en veldig viktig tilføyelse om at barn også skal få en trygg oppvekst. Basert på det som står i utredningen og adopsjonsloven, er formålet med adopsjon forstått som det å gi barn en trygg oppvekst, og samtidig sikre at de har de samme rettighetene som egenfødte barn. Den videre drøftingen vil derfor inkludere både målet om trygg oppvekst og den juridiske sidestilling, i forståelsen av hva som er formålet med utenlandsadopsjon. Nå som vi har bedre kjennskap til hva som er formålet med utenlandsadopsjon, er det mulig å bruke det rasjonelle perspektivet til å undersøke hvorvidt dette gir nok føringer skal at denne målsetningen oppnås.

Utenlandsadopsjon som mål i seg selv

Klare og tydelig mål ble i teorikapitlet fremhevet som de viktigste faktorene for å forstå hva som styrer atferden i en organisasjon, og dermed også hvordan den fungerer. Formålet med adopsjon kan i dette perspektivet beskrives som et klart og tydelig mål, som også har stor betydning for hvordan utenlandsadopsjon blir forstått. Dette kommer også veldig tydelig frem i NOU (2009:21, s. 29), hvor det står følgende:

«Når det gjelder internasjonal adopsjon legger utvalget til grunn at barna vil kunne få det langt bedre hos godkjente adoptivforeldre i Norge med et gjennomtenkt motiv for å overta omsorgen for et barn, enn ved å bli værende i opprinnelseslandet.» (NOU 2009:21, s. 29)

Med utgangspunkt i denne forståelsen blir altså den ene delen av formålet først realisert når adopsjon er gjennomført, og ved å gjennomføre utenlandsadopsjon oppnår man også den andre delen av formålet om å gi et barn en trygg oppvekst.

Ved å bruke det rasjonelle perspektivet, er det dermed mulig å påpeke at formålet er et mål i seg selv, og spesifiseringen av dette er årsaken til at det også blir oppnådd. I NOU (2009:21, s. 29), skrives det at «*adopsjon, forutsatt at den er forsvarlig, vil innebære et gode for barnet. Adopsjonsutvalget har hatt dette perspektivet – denne positive grunnholdningen til adopsjon*» (NOU 2009:21, s. 29). Det er veldig klart at utvalget mener at ved å gjennomføre utenlandsadopsjoner har man ivare tatt «barnets beste» prinsippet.

Denne forståelsen om adopsjon som det eneste tiltaket som skal sikre en god oppvekst, blir også brukt for å forklare hvorfor noen adopterte har problemer. Monica Dalen er en norsk professor ved Universitetet i Oslo. Hun blir ofte omtalt som en av de fremste forskerne på adopsjon i Norge, og er den forskeren i Norge som har gjort de mest omfattende forskningsstudiene av utenlandsadopterte barns tilpasning i Norge. Selv med denne ekstensive og omstendelige akademiske bakgrunn, er mesteparten av hennes forskning likevel også basert på at utenlandsadopsjon er det som vil være til barnets beste.

Ifølge Dalen (2013) handler adopsjon om barn forlatt av biologisk mor som følge av fattigdom, sykdom eller sosiale grunner. Dette mener hun har ført til at barn er født under ugunstige forhold, preget av omsorgssvikt, undernæring, og manglende fysisk og psykisk stimulering. Disse barna blir så adoptert av adoptivforeldre som ofte er mer sosialt velstående med et sterkt ønske om å få barn. Med utgangspunkt i disse resonnementene konkluderer hun (2013, s. 62) til slutt med følgende *«på tross av en vanskelig start i livet, utvikler de utenlandsadopterte barna seg fint og nærmer seg norskfødte barns utvikling på de fleste områder* (Dalen 2013, s. 62). Dette positive bildet av barn som har klart seg bra og har utviklet seg i likhet med norskfødte barn, er i hennes beskrivelse sterkt knyttet til deres oppvekst i adoptivfamilien. Samtidig bidrar dette også til å angi tiden før adopsjon som årsaken til at noen adopterte har problemer (Dalen 2013).

Hovedskillet som Dalen trekker mellom livet før adopsjon som utelukkende negativ, og livet etter adopsjon som kun positiv, har en rekke negative konsekvenser. McKee (2013, s. 248) problematiserer også slike fremstillinger og skriver at *«this depiction perpetuates notions of “child saving.” (...) I want to suggest that such broad generalizations support the dominant narrative of adoption as an act of humanitarianism.»* (McKee 2013, s.248). I dette utdraget forteller hun at slike beskrivelser opprettholder forestillingen om utenlandsadopsjon som en redning av barn, og skriver at slike generaliserende støtter den dominerende fortellingen om adopsjon som en humanitær handling.

Adopsjon – til barnets beste?

Klare og tydelig mål ble i teorikapitlet fremhevet som de viktigste faktorene for å forstå hva som styrer atferden i en organisasjon, og hvordan den fungerer. Det rettslige formålet med adopsjon kan i dette perspektivet beskrives som spesifikt, som også har stor betydning for hvordan utenlandsadopsjon blir forstått. Dette kommer også veldig tydelig frem i NOU (2009:21, s. 29), hvor det står følgende:

«Når det gjelder internasjonal adopsjon legger utvalget til grunn at barna vil kunne få det langt bedre hos godkjente adoptivforeldre i Norge med et gjennomtenkt motiv for å overta omsorgen for et barn, enn ved å bli værende i opprinnelseslandet.» (NOU 2009:21, s. 29)

Med utgangspunkt i denne forståelsen blir den juridiske delen av formålet først realisert når adopsjon er gjennomført, og ved å gjennomføre utenlandsadopsjon oppnår man også den andre delen av formålet om å gi et barn en trygg oppvekst. Ved å bruke det rasjonelle perspektivet, er det mulig å påpeke at adopsjon er et mål i seg selv, og spesifiseringen av dette målet er årsaken til at det blir oppnådd.

Når adopsjon blir beskrevet som et tiltak basert på prinsippet om barnets beste, så handlet det egentlig kun om oppfatningen om at det beste for barn i utlandet er å bli adoptert til Norge. I NOU (2009:21, s. 29), skrives det at *«adopsjon, forutsatt at den er forsvarlig, vil innebære et gode for barnet.»* (NOU 2009:21, s. 29). Det er veldig klart at utvalget mener at ved å gjennomføre utenlandsadopsjoner har man ivare tatt prinsippet om barnets beste. Det tydeligste eksemplet på at det er den dominerende forståelse av adopsjon, er at utredningen om de mange sidene ved adopsjon, faktisk heter «Adopsjon – til barnets beste». Det er dermed innforstått at adopsjon er til barnets beste, samtidig er det helt essensielt å huske at mesteparten av adopsjon i Norge er utenlandsadopsjoner. Denne forståelsen finner man ikke kun i offentlige dokument, men også i forskningsdokumenter.

Endimensjonale fremstillinger av adopsjon til barnets beste, er likevel nyttig i å forklare hvorfor det fortsatt adopteres barn fra utlandet og de manglende tiltakene etter oppfølgingstilbudet i Norge. Utenlandsadopsjon er praksis som redder barn fra fattigdom og dårlige oppvekstsvilkår, og ved å adoptere disse barna til Norge får de et bedre liv.

Den andre utfordringen med at utenlandsadopsjon i litteraturen blir fremhevet som et mål i seg selv, og dermed årsaken til at målsetningen blir realisert. Det også kan forklare hvorfor de strukturelle forholdene ikke bidrar til å oppnå formålet med adopsjon. Dersom man undersøker den andre delen i formålet om at adopsjon skal gi en trygg oppvekst, så er dette derimot uklart og utydelig hvordan dette skal oppnås. Dette kan derfor forklare hvorfor oppfølging etter adopsjon ikke fungerer optimalt. Denne utfordringen blir også påpekt i FHI-rapporten som påpeker at Norge er det eneste landet i Norden (med unntak av et par kommuner) som ikke har oppfølgingstilbud til adoptivfamilier. Dette er også i strid med Norges internasjonale forpliktelser igjennom Haagkonvensjon om å sikre at adopsjon er til barnets beste.

5.2 Formålet med utenlandsadopsjon i lys av det naturlige perspektivet

I det forrige perspektivet ble formålet med utenlandsadopsjon forstått som et mål i seg selv. Det rasjonelle perspektivet anerkjenner derimot ikke kompleksiteten ved målsetninger, og ved å bruke det naturlige perspektivet er det mulig å forstå hvordan målsetningen om likhet, også innebærer at barn fra utlandet gjennomgår en assimileringssprosess for å bli en del av adoptivfamilien. Assimilering er en prosess hvor en person fra utlandet endrer sine kulturelle verdier, språk og identitet for å gjøre dem mest mulig lik majoritetsbefolkningen. På grunn av de negative effektene og konnotasjonene med assimileringssbegrepet ble målsetningen i Norge etter 1970-tallet endret til at personer med innvandrerbakgrunn skulle integreres i det norske samfunnet. Den nye integreringspolitikken handlet om at personer med utenlandsbakgrunn kunne beholde egen identitet, språk og kultur og fortsatt anses som en del av det norske samfunnet. Assimileringssdebatten som foregikk om innvandrere og samer skjedde i omtrent samme tidsperiode som at det var en kraftig øking i antallet utenlandsadopsjoner. Assimileringssdebatten hadde likevel ikke stor overføringsevne, og påvirket ikke debatten om adopsjon av barn fra utlandet til Norge.

Målkomplesiteten ved likhet

Christensen (2016) mener at hovedårsaken til at utenlandsadopsjon ikke tidligere har blitt problematisert i Norge, kan knyttes til at adopsjon og familiedannelse har blitt sett på som en privat avgjørelse (Christensen 2016). I Norge har derimot familiepolitikk i økende grad vært gjenstand for politiske tiltak, og Howell (2001) viser til uenighet mellom de politiske partiene om fødselspenger og kontantoverføringer (Howell 2001). Selv om surrogati er annen form for familiedannelse, så er det likevel verdt å nevne at det i NOU (2014:9, s. 130) står følgende:

«det ikke er til barnets beste å tillate surrogati, det være seg fordi en ser på surrogati som kjøp og salg av barn, fordi etiske eller moralske standpunkt tilsier det, på grunn av den juridiske stillingen barnet kommer opp i, på grunn av de kompliserte identitetsproblematikkene surrogatbarn antageligvis vil kunne oppleve.» (NOU 2014, s.130)

Surrogati er altså ikke i barnets beste, fordi kjøp og salg av barn medbringer en rekke etiske, moralske, juridiske og dilemmaer og identitetsproblemer.

I likhet med at debatten om de negative konsekvensene ved assimilering ikke gjaldt for utenlandsadopterte, er det tydelig at barnets-beste prinsippet som blir brukt for å argumentere mot surrogati ikke blir brukt mot utenlandsadopsjon, som møter på de samme dilemmaene.

Forståelsen av utenlandsadopsjon som en privat sak er derimot en begrenset forståelse, og McKee (2013, s. 304) påpeker at «The personal becomes political when adoptees are rendered as voiceless, perpetual children.» (McKee 2013, s. 304). Hun argumenterer for at det personlige blir politisk når adopterte fortsetter å bli framstilt som stemmeløse evigvarende barn. Dette har også sammenheng med det som ble drøftet i det forrige perspektivet, om «barnets-beste» prinsipp som har dominert hvordan utenlandsadopsjon ble (og delvis fortsatt er) forstått i Norge. Det å forstå adopterte som kun barn, fratrar også betydningen av deres kulturelle og etniske identitet og utfordringene som de opplever når de blir eldre med rasisme og diskriminering. Identitetsdannelsen foregår ifølge Tetzchner (2023) i ungdomsalderen, og er perioden når mennesker blir mer bevisste på egne egenskaper og likheter med og forskjeller fra andre mennesker (Tetzchner 2023).

Det å forstå adopterte som evige barn uten en kulturell og etnisk identitet som skiller de fra deres adoptivfamilie, har bidratt til at utenlandsadopterte har blitt en usynlig minoritet i Norge. Dette kommer også frem i NIBR-rapporten (2021:15) som påpeker at utenlandsadopterte særlig i barne- og ungdomsårene opplever skjellsord og kommentarer knyttet til deres hudfarge eller andre fysiske trekk (2021). Det er særlig to viktige hovedfunn fra denne rapporten, som må fremheves. Den første er basert antallet utenlandsadopterte i samhandling med den norske majoritetsbefolkningen får spørsmål som signaliserer at de på grunn av deres hudfarge er annerledes enn etnisk norske. Det andre sentrale poenget som også skiller utenlandsadopterte fra andre minoritetsgrupper, er at en av fire har opplevd forskjellsbehandling i nære relasjoner fra nærmeste familie og andre slektninger (NIBR 2021:15). Haugen (2021) påpeker at drapet på Johanne Zhangjia Ihle-Hansen er et klart eksempel på hvordan denne usynligheten også har fatale konsekvenser (Haugen 2021).

Selv om «barnets-beste» prinsippet har stor betydning for hvordan man forstår utenlandsadopterte i Norge, så har målsetningen om likhet mellom utenlandsadopterte og egenfødte barn også stor betydning for å forstå utenlandsadopsjon. I det forrige perspektivet ble målsetningen om juridisk sidestilling mellom utenlandsadopterte og egenfødte, fremhevet som en av de faktorene som bidro til at formålet med adopsjon ble oppnådd.

I dette perspektivet er derimot målsetningen om likhet, også det som er en av utfordringene med den norske adopsjonspolitikken. Utfordringen med at adoptivbarn og biologiske fødte barn skal oppfattes som like blir også tatt opp i NOU (2009:21, s.30) hvor det står at «Aksept av forskjeller kan være en forutsetning for å oppnå større grad av likeverdighet.» (NOU (2009:21, s.30). Det å anerkjenne forskjeller mellom utenlandsadopterte, kan bidra til at adopterte får en trygg oppvekst. Denne norske likhetstankegangen har ifølge Gullestad en sammenheng med at det å være like blir ansette som likeverd (Gullestad 2002). Denne målsetningen om likhet, kan også forklare hvorfor utenlandsadopterte tidligere har vært «usynlige» i rasisme og diskrimineringsdebatten.

Formålet om «likhets-prinsippet» har ført til at adoptivfamilier ikke får den oppfølgingen som er nødvendig og som faktisk ville bidratt til å oppnå målsetningen om en trygg oppvekst. Sammenheng mellom formål og tiltak, blir også påpekt i NOU (2009:21, s.29) og det står følgende:

«Utvalget mener at myndighetene må legge til rette gjennom støtte og tiltak for adoptivøkere, adoptivbarnet og adoptivfamilien før og etter adopsjonen for at formålet med adopsjon av ukjent barn skal kunne nås, det vil si at adopsjonen vil kunne bli til barnets beste.» (NOU 2009:21, s.29).

For at adopterte skal få en trygg oppvekst, er det nødt til å være tiltak til adoptivfamilien også etter adopsjon er gjennomført, for å sikre at dette formålet med adopsjon oppnås. Dette har også sammenheng med den tidligere forståelsen om barn som har problemer, som følge av livet «før» adopsjon, og tiltak «etter» adopsjon vil dermed sørge for at de også klarer seg bra.

Myndighetenes holdning har ifølge NOU (2009:21, s. 29) vært at adoptivfamilier skal få støtte gjennom det ordinære helsetilbudet, de skriver videre at «Dette har vært begrunnet med at adoptivbarn ikke skal skille seg ut og at barnas støttebehov ikke nødvendiggjør særskilte støttetiltak.» (NOU 2009:21, s. 29). Likhetstankegangen og det å fornekte forskjeller kan dermed også brukes for å forklare mangel på oppfølgingstiltak til adopterte og adoptivfamilier i Norge. På bakgrunn av dette har oppfølgingstilbudene ifølge NOU (2014:9) hverken vært landsdekkende eller koordinerte med andre tilbud, og det vil være mer eller mindre «tilfeldig» om en adoptivfamilie bor i en kommune med et oppfølgingstilbud.

Det er likevel verdt å nevne at det nylig har blitt opprettet en koordinatorstilling i Kristiansund som skal ta imot henvendelser som tilbyr råd og hjelp til adopterte og adoptivfamilier (FHI-rapport 2021). bedre før

Når det kommer til oppfølgingstilbud, skiller Norge seg fra de fleste nordiske land på to viktige områder. Den første er ifølge FHI-rapport (2021) at de andre nordiske landene anerkjenner at styremaktene har et ansvar for å sikre at adoptivfamilier har tilgang til nødvendig helsehjelp utover det ordinære hjelpeapparatet. Den andre hovedforskjellen, er at de andre landene også anerkjenner at styresmaktene har et ansvar for å tilby helsetjenester basert på adopsjonsfaglig kompetanse. Denne personen bør også ha psykologfaglig bakgrunn med omfattende klinisk erfaring med adopterte og adoptivfamilier. Hovedårsaken til at dette er et ekstremt viktig poeng, er at de får for et særskilt tilbud, som også er basert på særskilt kompetanse om adopsjonsspesifikke forhold. FHI-rapporten (2021, s. 119) konkluderer til slutt med følgende «*Vår undersøkelse har bekreftet behovet for at det offentlige ansvar for adoptivbarn må ses i et livsløpsperspektiv, og ikke stoppe ved godkjenning av adoptiv søkere*» (FHI-rapporten (2021, s. 119). Dette er også i tråd med tidligere drøfting om hvordan det offentlige kun har tatt ansvar for adopsjon frem til selve adopsjon er blitt gjennomført.

Selv om formålet med adopsjonsloven er felles for alle adopsjonstyper, så er det likevel en veldig viktig juridisk forskjell mellom nasjonale og utenlandsadopsjoner. Dette sentrale poenget blir fremhevet i masteroppgaven «Bare norsk, eller også noe mer?», som er skrevet av Julie Hafsås, og hun (2018, s.13) skriver at:

«Der tradisjonelle former for adopsjon ofte handler om å sette fosterbarn hos utvidete familienettverk, skiller vestlig adopsjon seg ut ved å gi barn en helt ny identitet i en familie de ikke er biologisk i slekt med, hvor båndene mellom barnet og den biologiske familien kuttet helt.» (Hafsås 2018, s. 13)

Hovedpoenget med dette er at en konvensjonell adopsjon innebærer at et fosterbarn får nye familiemessige forbindelser. I tilfelle av utenlandsadopsjoner går det imidlertid enda dypere, da det ikke bare innebærer en ny familie, men også en endring i identitet, der de juridiske båndene til den biologiske familien kuttet fullstendig. Målet om å likestille adopterte med biologiske barn fører også til eliminering av alle tidligere familiære relasjoner.

Denne vestlige forståelsen av adopsjon, som eliminering av identitet, er også i strid med artikkel 8 i FNs barnekonvensjon, om at barn har en rett til å bevare deres etniske og kulturelle identitet (Haugen 2021). De juridiske implikasjonene ved nåværende praksis fremstår derfor som inngrepene. Slik som adopsjonsloven er utformet nå, så har utenlandsadopterte ingen mulighet for å reetablere en juridisk relasjon mellom deres biologiske familie. Utenlandadopsjon er en praksis basert på en «feilaktig» antagelse om at det er kun «foreldreløse» barn uten foreldre, som blir adoptert til utlandet, og det er derfor ikke et problem å kutte båndene mellom deres biologisk familier. Dette poenget synliggjøres også Kim (2010, s. 169) når hun skriver følgende:

«The very production of the adoptee as a legal orphan, which severs the adoptee from any kinship ties and makes her an exceptional state subject, renders her the barest of social identities and strips her of her social personhood.» (Kim 2010, s. 169)

I denne teksten argumenter hun for at selve prosessen med å gjøre den adopterte til et juridisk foreldreløst barn, skilt fra alle slektsbånd, som nå er et statlig ansvar, fratrar altså barnet deres sosiale og personlige identitet.

5.3 Formålet med utenlandsadopsjon i lys av det åpneperspektivet

Ved å benytte det rasjonelle perspektivet var det mulig å belyse hvordan utenlandsadopsjon var et mål i seg selv, mens det i lys av det naturlige perspektivet var mulig avdekke kompleksiteten rundt målsetningen om likhet. Det åpne perspektivet kan derimot brukes for å forklare hvordan formålet med utenlandsadopsjon er et symbolsk virkemiddel for å oppnå legitimitet i omgivelsene (Jacobsen og Thorsvik 2013). Dette kommer særlig tydelig frem når man ser på ansvaret og tiltakene som finnes før og etter adopsjonsprosessen. De offentlige myndighetene i Norge har kun tatt ansvar for å godkjenne adopsjonssøkere og anerkjenne adopsjon når søkerne har hentet barnet. Det er derimot ingen adopsjonstiltak rettet mot det som skjer etter adopsjon er gjennomført, eller noe koordinert oppfølgingstilbud til adopterte og deres adoptivfamilier. Barnets-beste prinsippet fremstår derfor kun som en symbolsk formulering. Selv om denne målsetningen ikke har hatt noen praktisk betydning for hvordan utenlandsadopsjon faktisk fungerer, er dette likevel en stor årsak til at utenlandsadopsjon på tross av historier om menneskehandel, kidnapping og forfalskede dokumenter fortsatt foregår i Norge.

Den andre hovedårsaken til at utenlandsadopsjon fortsatt foregår er basert på hvem utenlandsadopsjon gagnar og er til fordel for. Selv om adoptivforeldre, opprinnelse- og mottakerland, adopsjonsformidlere og private interesser har ulike roller så er de likevel forent i deres felles ønske om at utenlandsadopsjon skal fortsette. På den ene siden har du de personlige ønskene til adoptivforeldre og adoptivsøkere om et barn, og på den andre siden er de økonomiske insentivene til opprinnelsesland, adopsjonsformildere og andre private aktører. Samlet er dette aktører som har stor personlig, privat og offentlig makt og midler, som også er årsaken til at de kan kontrollere fortellingen og formidlingen av utenlandsadopsjon som en humanitær redning, som også legitimerer praksisen ved utenlandsadopsjon i omgivelsene. På andre siden har du derimot de biologiske foreldrene som av ulike (både legitime og illegitime) årsaker ikke lenger har omsorgsansvaret for barnet og adoptivbarn selv. Disse har derimot verken makten eller midlene som de andre aktørene har, og blir derfor de usynlige ofrene for utenlandsadopsjon.

Gursli-Berg og Bahus (2022, s.1) definerer menneskehandel slik «*organisert handel av mennesker. Menneskehandel er å utnytte barn, kvinner og menn til å utføre arbeid og tjenester ved bruk av tvang, vold, trusler, forledelse eller ved å utnytte personens sårbare situasjon*» (Gursli-Berg og Bahus 2022, s.1). Menneskehandel handler altså om handel av mennesker og det å utnytte de til å utføre arbeid og tjenester. Når menneskehandel blir referert til i denne oppgaven er det derimot ikke det det handler om. Hovedfokuset vil heller være på de praksiser og aktivitetene som enten sørger for eller tilrettelegger for kjøp og salg av barn. Det er likevel viktig å understreke at hensikten med denne type handel ikke er rettet mot å utnytte barn, men heller knyttet til formålet om familiedannelsen.

Det er også viktig å påpeke distinksjon som Norske myndigheter ofte gjør mellom lovlige og «ulovlige» adopsjoner. Adopsjonsformidling uten tillatelse, forhåndssamtykke eller vederlag for å påvirke blir i NOU (2014:9, 379) betegnet som «*handlinger som kan betegnes som handel med barn eller som øker risikoen for handel med barn*» (NOU 2014:9, s.379). De ulovlige utenlandsadopsjoner handler altså i all hovedsak om de som er i tråd med det nasjonale og internasjonale lovverket som regulerer og styrer adopsjonsprosessen. En utenlandsadopsjon kan derfor gjennomføres på falskt grunnlag, men av de med tillatelse og dermed fortsatt være lovlig, samtidig som den også kan være basert på et gyldig grunnlag, men uten formidlingstillatelse og dermed være ulovlig. Ulovlige adopsjoner er derfor et veldig forvirrende begrep, som ikke vil bli brukt i denne oppgaven.

Selv om utenlandsadopsjon i begynnelsen handlet om formalisering av foreldreskap på tvers av landegrenser, så har de privatinteressene gjort utenlandsadopsjon til en profitt basert industri, som i praksis innebærer kjøp og salg av barn. Selv om de økonomiske aspektene ved utenlandsadopsjon blir særlig problematisert i NOU (2009:21), så blir det likevel drøftet i NOU (2014:9). I denne utredningen blir økonomi i relasjon til nedgang i utenlandsadopsjoner tatt opp, og det står (2014:9, s. 202) skriver følgende:

«*Det oppstår dermed et betydelig press på de lokale institusjonene som formidler barn, noe som øker risikoen for menneskehandel og andre krenkelser av barns rettigheter. Risikoen for menneskerettighetsbrudd mot barn danner et bakteppe ved all adopsjonsformidling og regulering av denne.*» (NOU 2014:9, s. 202)

Nedgangen i antall land som adopterer barn til utlandet vil altså øke etterspørselen etter barn frigitt for utenlandsadopsjoner, dette vil også øke risikoen for at menneskerettighetsbrudd og menneskehandel foregår. Samtidig som dette er en positiv anerkjennelse av utfordringene ved utenlandsadopsjon. Så åpner det også opp for flere spørsmål.

Dersom man har kjennskap til at nedgangen i land som adopterer barn til utlandet, øker etterspørsel etter barn tilgjengelig for utenlandsadopsjon, som også øker risikoen for menneskerettighetsbrudd og menneskehandel, hvorfor er det ikke innført konkrete tiltak som kan sørge for at dette aldri foregår. Barnekonvensjon, Haagkonvensjon og andre nasjonale og internasjonale lovverk alle forbyr menneskehandel og eller økonomisk vinning ved utenlandsadopsjon, samtidig som dette fortsatt er en del av praksisen ved utenlandsadopsjon. Dette indikerer derimot at å fjerne de økonomiske interessene som er en stor del av også drivkraften for at opprinnelseslandene ønsker å opprettholde utenlandsadopsjon, verken på et nasjonale eller internasjonalt nivå er mulig å kontrollere eller regulere gjennom politiske vedtak. Utenlandsadopsjon er som tidligere blitt påpekt et offentlig ansvar. Selv om offentlige myndigheter muligens ikke har kontroll over hva som foregår, så er det likevel de som er årsaken til at det blir gjennomført, og det er også de som styrer og regulerer denne praksisen.

Når offentlige myndigheter både har kjennskap til at menneskerettighetsbrudd, menneskehandel, kidnapping og forfalskede dokumenter, men særlig også ikke er i stand til å verken kontrollere eller stoppe at slike hendelser forekommer, så burde de offentlige myndigheter avvikle deres rolle i utenlandsadopsjon, og gjøre det til en ulovlig praksis. Dette er også i tråd med det som blir påpekt i NOU (2014:9, s.219), hvor det står at i forarbeidet til ny adopsjonsloven så presiserte departementet følgende:

«formidling av barn fra fremmed stat er en type virksomhet som stiller høye krav til organisasjonenes etiske standard. Brudd på lov, forskrift eller vilkår for tillatelsen, kan være av en så alvorlig karakter at virksomheten må stoppes umiddelbart (NOU 2014:9, s. 219)

Departementet mener altså, fordi at formidling av barn fra et land til et annet krever en såpass høy standard, at dersom disse blir brutt, så er det av en så alvorlig karakter at man er nødt til å stoppe virksomheten umiddelbart. I praksis er det likevel ingen tegn på at Norge som mottakerland kommer til å stoppe utenlandsadopsjoner, og når denne virksomheten har blitt stoppet så har dette derimot vært gjort i avsenderland.

Dersom man undersøker nedgangen i utenlandsadopsjoner er det også tydelige at dette kan kun knyttes til at flere av avsenderlandene har valgt å avslutte adopsjon av barn til utlandet. Mottakerlandene som er de største «vinnerne», har derimot ikke valgt å slutte å adoptere barn fra utlandet. Det er derfor rimelig å anta at utenlandsadopsjon kun vil stoppe, når det ikke lenger er legitimt og akseptert i omgivelsene til opprinnelseslandene. Det er likevel lov å ha håp om at utenlandsadopsjon til slutt vil oppfattes som en uakseptabel måte å danne familier på, og at Norske myndigheter vil derfor også slutte å adoptere barn fra utlandet.

De tekniske omgivelsene ble i teorikapitlet beskrevet som det som foregår utenfor organisasjon og påvirker deres evne til å løse oppgaver og realisere målsetninger, altså deres effektivitet. Jacobsen og Thorsvik (2013) deler disse i tre kategorier; ressurstilgang, produksjon og resultater. For utenlandsadopsjon er det organisasjonens resultater som er særlig viktig, og det handler om de varer som kunder ønsker. I denne sammenhengen kan «foreldreløse barn» forstås som varer og adoptivforeldre og mottakerland vil da være kundene, og biologiske foreldre og avsenderland kan da forstås som leverandør av det kundene ønsker. For adopsjonsformidlerne i Norge er det derimot ressurstilgang som har størst betydning for deres effektivitet og produktivitet, fordi de er også avhengig av å tilegne seg midler offentlige midler fra statsbudsjettet. Den største inntektskilden for adopsjonsformidlere er ifølge NOU (2009:21) gebyret søkerne betaler når adopsjonen er gjennomført. På grunn av at det er adopsjonsbyråene i avsenderlandene som er direkte involvert og mesteparten av ansvaret i at en barn blir adoptert til utlandet, så er det også de som direkte tjener penger på salg av barn til utlandet.

Selv om inntektsmodellen til adopsjonsformidlerne i Norge, også er basert på antall gjennomførte utenlandsadopsjoner så selger de teknisk sett kun formidlingstjenesten. Det betyr likevel at de også er en indirekte del av kjøp og salg av barn fra utlandet. Nedgangen i antall barn fra utlandet som er tilgjengelig for adopsjon er derfor særlig negative for adopsjonsformidlere i mottakerland som Norge, som har formidling som deres hovedformål. Et av de viktigste teoretiske bidragene i det åpne perspektivet er anerkjennelsen av organisasjoner som løst tilknyttet med en evne til å være selvdreven. I henhold til Haagkonvensjonens artikkel 8 så skal sentralmyndighetene selv treffe alle tiltak for å forhindre økonomisk vinning ved utenlandsadopsjon.

Kapitel 6: Konklusjon

I avslutningskapitlet vil jeg presentere en oppsummerende besvarelse på problemstillingen, og en kort gjennomgang av de viktigste forskningsfunnene. Videre vil det være en helhetlig diskusjon av problemstillingen som integrerer og gir en sammenfatning av svaret. I tillegg vil jeg reflektere over de tematiske, teoretiske, empiriske og metodiske valgene jeg har tatt i løpet av forskningsprosessen, da dette markerer slutten av prosjektet. Til slutt vil jeg også dele mine egne tanker om hvordan denne oppgaven kan bidra til videre forskning innenfor utenlandsadopsjon.

6.1 Oppsummering av hovedfunn

Ved å bruke det rasjonelle, naturlige og åpne organisasjonsperspektivene til Scott og Davis (2014) har jeg forsket på utenlandsadopsjon i Norge. I masteravhandlingen er tidsperioden avgrenset til å gjelde årene fra 2007 til og med 2023. Fokuset har primært vært å undersøke hvordan utenlandsadopsjon fungerer i Norge og å forklare årsakene til vedvarende adopsjon av barn fra utlandet til Norge. Problemstillingen som besvares i avhandlingen er:

Hvilke formål og årsaker fremheves har størst betydning for at det fortsatt adopteres barn fra utenlandet til Norge, og hvordan kan dette forstås i lys av et rasjonelt, naturlig og åpent organisasjonsperspektiv?

Da jeg startet dette forskningsprosjektet, hadde jeg en antagelse om at ved å anvende tre ulike organisasjonsperspektiver, ville jeg kunne belyse forskjellige aspekter av utenlandsadopsjon. Dette ville i sin helhet bidra til en bedre forståelse av Norges adopsjonspolitik. De kommende avsnittene vil derfor presentere de viktigste funnene, men hovedvekten vil ligge på å forklare hvordan en sammensmelting av alle tre organisasjonsperspektivene har resultert i en mer helhetlig forståelse av forskningsfeltet.

I lys av det rasjonelle perspektivet var formålet med utenlandsadopsjon å sikre barnets beste ved å adoptere barn fra utlandet. Basert på funnene i dette underkapittelet, konkluderte jeg med at årsaken til vedvarende utenlandsadopsjon var at formålet med adopsjonen ble oppnådd. I det naturlige perspektivet var formålet mer komplekst, med fokus på assimilering og en "usynlig" status for utenlandsadopterte i Norge.

Mangelen på oppfølgingstilbud til adopterte og adoptivfamilier ble forklart ut fra likhetstankegangen. Hovedårsaken til vedvarende utenlandsadopsjon i dette perspektivet var tilpasningsevnen til adopterte og systemet, med overlevelse som den faktiske målsetningen.

Det åpne perspektivet var det siste, men muligens det viktigste. Målsetninger om barnets beste ble oppfattet som symbolske formuleringer, og hovedformålet med utenlandsadopsjon var å oppnå legitimitet i samfunnet. Det ble også avdekket at økonomiske interesser og maktforholdet mellom de som tjener penger på utenlandsadopsjon og ofrene for denne praksisen spilte en rolle.

En helhetlig forståelse av utenlandsadopsjon

Ved å kombinere alle disse perspektivene blir det klart at selv om det nedskrevne formålet med utenlandsadopsjon er å gi barn en trygg oppvekst, anerkjennes ikke den kulturelle og etniske identiteten til utenlandsadopterte. Derfor kan det oppfattes som symbolske formuleringer. Dette er også hovedårsaken til vedvarende utenlandsadopsjon, nemlig at det fortsatt oppfattes som en legitim form for familiedannelse. Utenlandsadopsjon vil derfor ikke avsluttes før historier om menneskehandel, kidnapping av barn og forfalskede dokumenter blir en del av den dominerende oppfatningen av hva utenlandsadopsjon faktisk innebærer.

Institusjonelle omgivelser har derfor størst betydning for at praksisen og politikken rundt utenlandsadopsjon ikke endres. Ved å bruke ulike organisasjonsperspektiver ble det mulig å avdekke de strukturelle, kulturelle og økonomiske faktorene som har størst betydning og få en helhetlig forståelse av hvorfor det adopteres barn fra utlandet til Norge.

6.2 Videre forskning

På grunn av min bakgrunn og personlige erfaring som utenlandsadoptert, har denne forskningsprosessen vært delvis påvirket av mine egne opplevelser. Samtidig har jeg hatt et hovedfokus på det akademiske aspektet, men det er viktig å reflektere over de valgene jeg har tatt underveis. Det er nødvendig å erkjenne at flere av mine forskningsmessige beslutninger har vært basert på mine personlige erfaringer, både på et personlig og faglig nivå, samt mine yrkesmessige erfaringer innen offentlig sektor. Dette gjelder spesielt de innledende valgene, som også har vært de mest betydningsfulle.

Valget av tema og problemstilling ble påvirket av mine egne antagelser og min faglige interesse for å utvide min kunnskap om utenlandsadopsjon. Det teoretiske rammeverket ble delvis påvirket av min tidligere masteravhandling, der organisasjonsperspektiver også ble brukt. Likevel var det også et resultat av behovet for å forstå temaet fra ulike perspektiver. Når det gjelder valg av empiriske og forskningsmessige metoder, var disse basert på grundige forskningsvurderinger og hva jeg anså som faglig relevant.

Nå som forskningsprosessen er avsluttet og jeg kan se tilbake, er det viktig å erkjenne at jeg undervurderte kompleksiteten ved å forske på et tema som er så nært knyttet til min egen identitet. Dette har vært mer utfordrende enn jeg først antok. En viktig vei for videre forskning på dette temaet vil være å grundig undersøke de juridiske implikasjonene, både når det gjelder dannelsen av "nye" identiteter og mottakerstatenes ansvar i tilfeller av barn som har blitt kidnappet eller adoptert basert på forfalskede dokumenter.

Litteraturliste

Adopsjonsloven. (2017). *Lov om adopsjon*. (LOV-2022-06-17-44). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-48>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2009). *Adopsjon – til barnets beste*. NOU 2009:21.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-21/id579104/?ch=1>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling*. NOU 2012:5. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/?ch=1>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2014). *Ny adopsjonslov*. NOU 2014:9

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-9/id2008251/>

Bredesen, Ines Zebib (2018). *Segregering, assimilering, og integrering av elever med innvandrerbakgrunn i barne- og ungdomsskoler i Norge*. (Mastergradsoppgave, Universitetet i Tromsø). ODA. <https://hdl.handle.net/10037/13095>

Binh Hegna, Kjersti. (2020). *Et fotoprojekt om å være adoptert og om det å se seg selv i sitt eget barn*. (Mastergradsoppgave, OsloMet Storbyuniversitetet). Munin.

<https://hdl.handle.net/10037/13095>

Busch, Tor. (2021). *Akademisk skriving: For bachelor- og masterstudenter* (2. utgave. ed.).

Bergen: Fagbokforlaget.

Christensen, Ingrid Loraas. (2016). *Framstillinger av adopsjon og identitet i skjønnlitteratur og film*. (Mastergradsoppgave, Universitetet i Oslo). DUO Vitenarkiv.

<http://hdl.handle.net/10852/54001>

Christensen, Tom., Egeberg, Morten., Læg Reid, Per., Roness, Paul. G. & Røvik, Kjell. Arne.

(2021). *Organisasjonsteori for offentlig sektor* (4. utg. utg.). Universitetsforlaget.

Dalen, Monica. (2013). *Utenlandsadopterte barns tidlige utvikling i sine nye familier. Rapport fra et longitudinelt forskningsprosjekt.* (Forskningsrapport, Universitetet i Oslo). DUO Vitenarkiv. <http://hdl.handle.net/10852/37149>

Edwardsen, Ingvild og Hestnes, Sunniva Grimstad (2022, 17.nov). *Regjeringa vil granske utanlandsadopsjonar.* NRK. Hentet 9.mai 2023 fra: <https://www.nrk.no/norge/regjeringa-vil-granske-utanlandsadopsjonar-1.16181904>

Espeland, Webjørn og Korsnes, Malin Kjellstadli. (2022, 6.sep). *Priyangika vil stanse alle utanlandsadopsjonar.* NRK. Hentet 9.mai 2023 fra: <https://www.nrk.no/mr/priyangika-samanthie-meiner-all-utanlandsadopsjon-bor-stoppast-1.16091992>

Forside bildekilde. (2022, 7.feb) Feedzai. Hentet 8.mai 2023 fra: <https://feedzai.com/blog/what-can-banks-do-to-stop-human-trafficking-plenty/>

Gullestad, Marianne. (2002). *Det norske sett med nye øyne: kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt.* Oslo: Universitetsforlag.

Gursli-Berg, Gunhild; Bahun, Vegard Bø: menneskehandel i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 15. mai 2023 fra <https://snl.no/menneskehandel>

Gärtner, Kristine. & Heggland, Jon. Erling. (2013). *Adopterte barn, unge og voksne: En kunnskapsoppsummering om kognitiv kompetanse, psykisk helse og bruk av hjelpetjenester.* (Rapport 2013:8). Nasjonalt folkehelseinstitutt.

Gaare, Line. (2007). *Betydningsfulle møter Adopsjonssøkeres erfaringer i ventetiden.* (Mastergradsoppgave, Universitetet i Tromsø). Munin. <https://hdl.handle.net/10037/1339>

Haugen, Sølvi Helen (2021). *Menneskerettighetsundervisning med utgangspunkt i transnasjonal adopsjon som fenomen: En diskursanalyse om utenlandsadoptertes ytringer om fenomenet transnasjonal adopsjon som et hegemonisk gode.* (Mastergradsoppgave, Universitetet i Oslo). DUO Vitenarkiv. <http://hdl.handle.net/10852/89832>

Haukedal, Christiane Lingås,. Torgersen, Karethe Hustad og Aase, Heidi. (2021). *Bedre føre var OG etter snar. Utvelgelse og oppfølging av adoptivfamilier: Erfaringer og anbefalinger*

(Rapport 2021, Nasjonalt folkehelseinstitutt). Folkehelseinstituttet.

<https://hdl.handle.net/11250/2830603>

Hognestad, Marianne og Knut Steenberg: *Adopsjonsloven: med kommentarer*, Oslo 2000.

Horn, Alice Kjetland (2017). *Utenlandsadopterte ungdommers leseforståelse*.

(Mastergradoppgave, Universitetet i Oslo). DUO Vitenarkiv. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-62969>

Howell, Signe. (2008). Global styringsmentalitet og begreper om rettferdighet: Motstridende forståelser av barn og transnasjonal adopsjon. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 19(2–3), 122–135.

Hafsås, Julie (2018). *Bare norsk, eller også noe mer? - En kvalitativ analyse av foreldres forståelser av sine utenlandsadopterte barns tilhørighet, kultur og norskhet*.

(Mastergradoppgave, NTNU). NTNU Open. <http://hdl.handle.net/11250/2505880>

Idsø, Johannes. (2020, 22.mai) *offentlig sektor*. Store norske leksikon. Hentet 9. mai 2023 fra https://snl.no/offentlig_sektor

Kim, Jodi. *Ends of Empire: Asian American Critiques and the Cold War*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010

Leirvik, Marianne. Stærkebye., Hernes, Vilde., Liodden, Tronstad. Maia. & Tronstad, Kristian. Rose. (2021). *Rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte i Norge* (NIBR-rapport 2021:15). By- og regionforskningsinstituttet NIBR.

<https://hdl.handle.net/11250/2828907>

Lohne, Lone., Flatabø, Monica., Folkvord, Martin S., Bjørnstad, Nora Thorp., (2023, 20.jan). *Kjersti Toppe til VG: Åpner ekstern gransking av utenlandsadopsjoner*. VG. Hentet 9.mai 2023 fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/MoPyaJ/kjersti-toppe-til-vg-aapner-ekstern-gransking-av-utenlandsadopsjoner>

Lødrup, Peter; Asland, John; Kjærheim, Katrine. (2022, 15.sep) *adopsjon*. Store norske leksikon. Hentet 8. mai 2023 fra <https://snl.no/adopsjon>

McKee, Kimberly Devon. (2013). *The Transnational Adoption Industrial Complex: An Analysis of Nation, Citizenship, and the Korean Diaspora*. (Doktorgradsavhandling). Ohio State University, Womens Studies. OhioLink.

http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1373460152

NOU 2009:21. (2009). *Adopsjon – til barnets beste— En utredning om de mange ulike sidene ved adopsjon*. Barne- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ad85323a85a44682a8e2c2ce79aca53c/no/pdfs/nou200920090021000dddpdfs.pdf>

NRK. Adopsjon (2023, 9.mai). NRK. Hentet 9.mai 2023 fra:

<https://www.nrk.no/nyheter/adopsjon-1.16094303>

Schmidt, Malin. (2014, 4.jan). *Adopsjonens tid er forbi*. Klassekampen. Hentet 9.mai 2023 fra: <https://klassekampen.no/utgave/2014-01-04/adopsjonens-tid-er-forbi>

Scott, W.R. and G.F. Davis. 2007. *Organizations and Organizing: Rational, Natural and Open Systems Perspectives*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Selznick, Philip (1997): *Lederskap*. Oslo Tano, Aschehoug

Smith, Lucy. (2020). FNs konvensjon om barnets rettigheter. I Høstmælingen, N., Kjørholt, E.S. og Sandberg, K. (Red). *I Barnekonvensjonen -barns rettigheter i Norge* (4. utg.). Universitetsforlaget.

Thagaard, Tove. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (5. utg., p. 244). Fagbokforlag.

Thorsvik, Jacobsen (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer: innføring i organisasjon og ledelse*. Fagbokforlaget, 4.utgave

Torgersen, Leila., Bårdstu Silje Kvam og Haukedal Christiane Lingås Haukedal. (2021). *Hva kjennetegner gode (adoptiv)foreldre? En litteraturgjennomgang.* (Rapport 2021, Nasjonalt folkehelseinstitutt). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/publ/2021/hva-kjennetegner-gode-adoptivforeldre/>

Von Tetzchner, Stephen: *identitet* i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 15. mai 2023 fra <https://snl.no/identitet>

Wæhle, Espen. (2021, 7.nov). *Assimilering.* Store norske leksikon. Hentet 9. mai 2023 fra <https://snl.no/assimilering>

